

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MÍSTO ČINU A JEHO TRESTNĚPŘÁVNÍ VÝZNAM

Autor: Bc. Nikola Burdová

Vedoucí práce: doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.

Plzeň 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Místo činu a jeho trestněprávní význam“ zpracovala zcela samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem při psaní této práce použila, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použité literatury a dalších zdrojů.

V Plzni dne 2019

.....

Bc. Nikola Burdová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D. za jeho čas, ochotu a cenné rady, které mi v průběhu psaní práce poskytoval.

Zvláštní poděkování patří také mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

Obsah

Úvod.....	1
I. Teorie místa činu	3
1.1 Místo činu ve smyslu trestněprávním	4
1.2 Místo činu ve smyslu kriminalistickém	6
II. Teorie ohledání	10
2.1 Pojem, podstata a význam ohledání.....	10
2.2 Druhy ohledání	11
2.3 Zásady ohledání	15
2.3.1 Obecné zásady ohledání.....	15
2.3.2 Specifické zásady ohledání.....	16
2.4 Subjekty ohledání	17
2.5 Negativní okolnosti.....	18
III. Ohledání místa činu	20
3.1 Cíl a účel ohledání místa činu.....	21
3.2 Neodkladní opatření první zásahu na místě činu	23
3.3 Příprava ohledání místa činu.....	25
3.4 Metody využívané při ohledání místa činu.....	26
3.5 Taktika ohledání místa činu.....	28
3.5.1 Orientační ohledání místa činu	28
3.5.2 Detailní ohledání místa činu	29
3.5.3 Závěrečná fáze ohledání	30
IV. Kriminalistická stopa	32
4.1 Význam kriminalistických stop	34
4.2 Kategorizace kriminalistických stop.....	35
4.2.1 Stopa paměťová	36
4.2.2 Stopa materiální	37
4.3 Typické stopy.....	39
4.3.1 Daktyloskopické stopy.....	40
4.3.1.1 Vyhledávání a zajišťování daktyloskopických stop	41
4.3.2 Biologické stopy	44

4.3.2.1 Vyhledávání a zajišťování biologických stop.....	44
4.3.3 Odorologické stopy.....	47
4.3.3.1 Vyhledávání a zajišťování pachových stop	48
4.3.4 Mechanoskopické stopy.....	50
4.3.4.1 Vyhledávání a zajišťování mechanoskopických stop.....	52
4.3.5 Trasologické stopy.....	53
4.3.5.1 Vyhledávání a zajišťování trasologických stop	54
V. Dokumentace místa činu	57
5.1 Protokol.....	58
5.2 Fotodokumentace.....	59
5.3 Videodokumentace	60
5.4 Topografická dokumentace.....	61
Závěr.....	63
Seznam zdrojů.....	65
Seznam použité literatury	65
Seznam použitých odborných časopisů	67
Seznam použitých právních předpisů	67
Seznam použité judikatury	67
Seznam použité internetových zdrojů.....	67
Resumé.....	69

Úvod

Předkládaná diplomová práce se na následujících stránkách zabývá problematikou místa činu a jeho trestněprávním významem. Místo činu není jen prázdným teoretickým pojmem, jak by se nezasvěcené osobě mohlo na první pohled zdát, ale naopak představuje stěžejní fenomén kriminalistické a trestněprávní teorie i praxe. Slouží jako hlavní zdroj informací o prošetřované události a zároveň je nejvýznamnějším nalezištěm stop trestné činnosti. Právě nezpochybnitelný význam místa činu a jeho důležitost pro objasnění kriminálních jevů, byly jedním z důvodů, proč jsem si „Místo činu a jeho trestněprávní význam“ zvolila za téma své diplomové práce. Dalším důvodem byla pestrost a šířka daného tématu, která mi v průběhu psaní umožnila proniknout hned do několika fascinujících odvětví kriminalistiky a trestního práva, což jsou pro mě zároveň ty nejzajímavější předměty, které jsem během studia na Právnické fakultě absolvovala.

Ona obsáhlost tématu mi zajistila nepřehledné množství literatury a dalších pramenů, ze kterých jsem mohla při psaní své práce čerpat. Za hlavní zdroje mi posloužily jednak vysokoškolské učebnice a právní předpisy z oblasti trestního práva, jednak odborné knihy z oboru kriminalistiky, kriminalistické techniky a kriminalistické taktiky.

Diplomová práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol, které se dále pro přehlednost a snazší orientaci v textu člení na jednotlivé podkapitoly. První stránky práce se zaměřují především na teoretické vymezení pojmu místa činu a to jak z pohledu trestněprávního, tak z pohledu kriminalistického a objasňují důležitost a praktický význam místa činu pro trestní řízení a kriminalistickou činnost. Druhá kapitola se věnuje teorii jedné z nezastupitelných kriminalistických metod - ohledání. Ohledáním rozumíme procesní úkon spočívající v bezprostředním

přímém pozorování, zkoumání a vyhledávání relevantních změn, na jejichž základě je možné objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení. V kapitole je hovořeno o jednotlivých druzích ohledání, zásadách, kterými je třeba se při ohledání řídit a o subjektech, které ohledání provádějí. Tato teoretická kapitola v podstatě uvozuje kapitolu následující, která se věnuje, v praxi nejčastěji prováděnému, ohledání místa činu. Ohledání místa činu má mezi dalšími druhy ohledání dominantní postavení. Za optimálních podmínek vede nejen k nalezení a zajištění stop a dalších důkazních prostředků potřebných pro vyřešení prošetřované události, ale i k objasnění jejího průběhu a k odhalení pachatele. Kapitola o ohledání místa činu je na rozdíl od předchozí kapitoly pojata z praktického hlediska. Osvětluje taktiku, metody a postup orgánů činných v trestním řízení při provádění ohledání místa činu. Čtvrtá, nejobsáhlejší, kapitola o kriminalistických stopách se ve svých podkapitolách postupně zabývá vyhledáváním, zajišťováním a zkoumáním stop daktyloskopických, biologických, odorologických, mechanoskopických a trasologických. Výběr konkrétních druhů stop, z množiny všech kriminalistických stop, reflektuje jejich význam pro objasnění vyšetřované události. Především za pomoci stop daktyloskopických, biologických a odorologických je možné provést identifikaci konkrétní osoby, stopy mechanoskopické zase poskytují informace o nástroji použitém pachatelem ke spáchání trestného činu. Stopy trasologické mají univerzálnější možnost využití. Objektem zkoumání trasologie jsou stopy lidských nohou, obuvi, zvířat, dopravních prostředků a dalších objektů podobného druhu. Na jejich základě je zpravidla možné určit skupinovou příslušnost objektu, který stopu vytvořil a za ideálních podmínek lze takový objekt identifikovat i individuálně. Poslední, závěrečná, kapitola zdůrazňuje nezbytnost fixace všech skutečností, které byly při ohledání místa činu objektivně zjištěny. K tomuto účelu slouží kriminalistická dokumentace, jejíž zpracování má své pevně dané zásady a provádí se v několika formách, které jsou v kapitole vypočteny.

Jak již bylo jednou řečeno a jak je zároveň patrné z představení obsahové stránky práce, zpracovávaná problematika je velmi rozsáhlá a téma každé z jednotlivých kapitol by vydalo na samostatnou diplomovou práci či dokonce knihu. Proto nebylo, a ani nemohlo být, cílem práce předložit komplexní a vyčerpávající výklad o daném tématu, ale spíše věcně zachytit a uceleně pojednat o nejdůležitějších aspektech vztahujících se k problematice místa činu.

KAPITOLA 1

Teorie místa činu

Místo činu je jedním z nejčastěji skloňovaných pojmů v trestněprávní a kriminalistické teorii i praxi. Místo činu je hlavním zdrojem informací o prošetřované události a zároveň nejvýznamnějším nalezištěm stop. Pachatel svým počínáním zanechává v materiálním prostředí změny, které jsou odrazem jeho jednání, identifikačních vlastností a zároveň i vlastností prostředků použitých k trestné činnosti. Význam místa činu pro objasnění trestného činu či jiného skutku je dán množstvím a hodnotou změn zanechaných v materiálním prostředí a ve vědomí pachatele, obětí trestného činu, svědků a dalších osob, u kterých je dána příčinná, místní či časová souvislost s jednáním pachatele.¹

Množství a kvalita informací zjištěných na místě činu závisí na způsobu a intenzitě jednání pachatele, které do jisté míry souvisí s prostředím, s tím, zda šlo o promyšlené nebo impulzivní jednání a s předmětem útoku. Nález učiněný na místě činu určuje směr dalšího vyšetřování. Z informací získaných na místě činu si lze učinit představu o objektivních souvislostech, ale dále také o subjektivní stránce jednání a motivaci pachatele. Místo činu je zdrojem většiny důkazních prostředků, které mají význam pro objasnění věci a jako takové představuje základní zdroj informací pro trestní řízení i pro kriminalisticko-praktickou činnost.

Místo činu má svůj teoretický i praktický význam. Je možno na něj nahlížet ve smyslu kriminalistickém nebo ve smyslu trestněprávním. Přestože jde o pojem ryze kriminalistický, uplatňuje se i v právní praxi, kde má místo činu zásadní význam při určování místní příslušnosti soudu, která je odvozována právě od místa spáchání trestného činu, a od ní se dále odvíjí příslušnost i dalších orgánů činných

¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, str. 449. ISBN 978-80-7380-589-0.

v trestním řízení.² Základní dělení místa činu je tedy právě na místo činu ve smyslu kriminalistickém a ve smyslu trestněprávním a právě tomuto odlišení se budou věnovat následující podkapitoly.

1.1 Místo činu ve smyslu trestněprávním

Jak bylo řečeno, z trestněprávního hlediska má místo činu rozhodující význam při určování místní příslušnosti soudu v řízení o trestném činu. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) stanoví, že řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán, tzv. *forum delicti commissi*. Tato přednost vyplývá z předpokladu, že zde bude možné nejnázve zjistit veškeré potřebné skutkové okolnosti neboť se zde bude nacházet většina důkazních prostředků a řízení tak bude probíhat rychle a efektivně.³

Za místo spáchání trestného činu je třeba obecně považovat místo, kde došlo k jednání pachatele, kterým byla naplněna objektivní stránka trestného činu. Vedle toho však bylo vymezení místa spáchání trestného činu judikaturou rozšířeno i na místo, kde nastal nebo měl nastat následek činu.⁴ Nastal-li nebo měl-li následek nastat na jiném místě, než kde byl čin vykonán, jde o tzv. *distanční delikt*. Pro *distanční delikty* je z právního hlediska typické, že za místa spáchání trestného činu se považují jak místo naplnění objektivní stránky trestného činu, tak místo následku, ať už faktického či zamýšleného.

Pro případy, kdy takové místo není možné určit či se takové místo nenachází na území České republiky, poskytuje trestní řád alternativní možnosti určení místní příslušnosti soudu. První z nich je obvod, kde obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje a další alternativou obvod, kde čin vyšel najevo, tzv. *forum scientiae*, přičemž takové místo musí být na území České republiky. Tato hlediska jsou k sobě navzájem ve vztahu *subsidiarity*, tudíž nebude-li možné určit příslušnost podle prvního z nich, bude postupně přistupováno k dalším.

² CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 14. ISBN 80-86898-42-3.

³ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*: 5. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.3. 2018, Praha: Leges, 2018, str. 203. ISBN 978-80-7502-278-3.

⁴ Usnesení Nejvyššího soudu, 7 Td 45/2014-7, 13. 8. 2014, Publikováno NS 4019/2014.

Kritérium místa, kde byl čin spáchán, má zpravidla přednost před kritérii následnými, není tomu tak ale vždy. Je-li řízení konáno proti mladistvému či osobě mladší patnácti let, upravuje pravidla pro určení místně příslušného soudu zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“), který stanoví, že místně příslušným soudem je primárně soud, v jehož obvodu má mladistvý bydliště a nemá-li stálé bydliště, pak soud, v jehož obvodu se mladistvý zdržuje nebo pracuje. Teprve nelze-li žádné takové místo zjistit nebo jsou-li mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu bylo provinění spácháno a jestliže nelze zjistit ani místo činu, pak koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.

Místo činu má svůj význam i v oblasti trestního práva hmotného a to především při posuzování působnosti trestněprávních norem. Základním principem, který ovládá působnost Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) je princip teritoriality, vyjádřený v § 4 trestního zákoníku. Podle tohoto ustanovení je použití trestního zákoníku podmíněno spácháním trestného činu na území České republiky. Státní příslušnost pachatele zde není relevantní, pachatelem může být jak občan České republiky, tak i cizí státní příslušník, rozhodující je právě místo, kde byl čin spáchán.

Trestní právo však zná činy, u nichž nelze vždy zcela jednoznačně určit, kde k jejich spáchání došlo. Jedná se o specifické trestné činy, které buď proběhly na nějakém nevšedním místě, jako třeba na lodi plující v mezinárodních vodách, nebo o činy, které nebyly spáchány konáním či daný trestný čin nespočíval v jediném jednání a těchto vícero dílčích jednání probíhalo postupně na více místech. S problematikou těchto speciálních trestných činů se v některých případech vypořádává sám zákon, někdy přichází na pomoc judikatura. Zákon např. uvádí, že podle zásady teritoriality je možno postihovat i tzv. distanční delikty, tedy jednání, kterého se pachatel dopustil zcela nebo zčásti na území republiky a to i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem nastalo nebo mělo nastat v cizině nebo naopak jednání, kterého se sice pachatel dopustil v cizině, ale následek nastal nebo měl nastat na území republiky. Stejně zásady, které platí pro pachatele distančního deliktu, se vztahují i na osobu účastníka. Jednal-li účastník na území České republiky, užije se na účastenství zákona České republiky nehledě na to, zda je takový čin pachatele v cizině trestný.

Shodný režim jako pro zásadu teritoriality se uplatní i pro zásadu registrace zakotvenou v § 5 trestního zákoníku. Z této zvláštní zásady místní působnosti trestního zákoníku vyplývá, že podle českého zákona se posuzuje trestnost činu, který byl spáchán mimo území České republiky na palubě lodi nebo jiného plavidla, letadla nebo jiného vzdušného dopravního prostředku, které jsou registrovány v České republice.

Nevyjasněná je problematika trestných činů, které nebyly spáchány konáním, nýbrž opomenutím. U omisivních trestných činů se za místo spáchání trestného činu považuje místo, kde měl pachatel vykonat jednání, ke kterému byl povinen. Judikatura však za místo spáchání takového trestného činu označuje i místo, kde se pachatel zdržoval v době spáchání trestného činu.⁵ Specifická je též situace v případě tzv. tranzitních deliktů, tedy deliktů u nichž se příčinná souvislost mezi jednáním a následkem rozvíjí po delší časový úsek na vícero místech. U takových deliktů se za místo spáchání činu pokládají všechna místa, kde existoval příčinný vztah mezi jednáním a účinkem, i když na nich k vlastnímu jednání ani účinku nedošlo.⁶ Typickým příkladem tranzitního deliktu je pašování drog. Bude-li např. pachatel převážet zásilku drog z Německa, přes Českou Republiku na Slovensko, bude takové jeho jednání postižitelné i podle české právní úpravy, kde byla rozvíjena příčinná souvislost, přestože k jednání i následku došlo v jiných zemích.

1.2 Místo činu ve smyslu kriminalistickém

Kriminalistické vymezení místa činu je o poznání širší, než je tomu v případě pojetí trestněprávního, které za místo činu označuje striktně jen místo, kde došlo k protiprávnímu jednání, které je hodnoceno jako trestný čin. Místem činu z hlediska kriminalistiky rozumíme nejen místo, kde byl čin spáchán, ale i všechna další místa, kde pachatel realizoval zcela nebo z části jednání charakterizující danou kriminální událost, místa, na nichž se nacházejí stopy

⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016, str. 77. ISBN 978-80-7502-120-5.

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu, 15 Td 10/2018, 26. 4. 2018, Publikováno R 44/2018 tr. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek, 9/2018; NS 2666/2018.

související s prověřovanou událostí.⁷ Proto v kriminalistice hovoříme častěji o „místě činu“, než vyhraněně o „místě trestného činu“. K tomuto odlišení pak přistupuje ještě třetí varianta, kdy za místo činu kriminalistika považuje i takové místo, na němž nedošlo ani ke spáchání trestného činu a ani se na něm nenacházejí stopy či jiné důkazní prostředky související s trestným činem, ale i přesto je toto místo kriminalisticky významné a je na něm prováděno ohledání. Jde o místo, kde došlo k události související s určitým jevem nezávislým na vůli člověka, např. místo náhlého úmrtí, místo požáru či pádu letadla atd.⁸

Pro kriminalistické pojetí místa činu má význam jeho dělení na místo činu v užším a širším smyslu. V užším slova smyslu rozumíme místem činu místo, kde konkrétně byl čin spáchán. V širším smyslu jím jsou všechna místa, u kterých existuje bezprostřední souvislost mezi jednáním pachatele a spáchaným činem. Může jít o místa, na kterých se pachatel na čin připravoval, odkud sledoval své budoucí oběti, o místa, na kterých uschoval věci, kterých se při trestném činu zmocnil, kde odhodil použitou zbraň či kde se po činu sám skrýval. Všechna tato místa mají význam pro objasnění události, neboť se na nich nacházejí pachatelem vytvořené stopy. Pokud bychom při objasňování činu soustředili veškerou pozornost pouze na místo dokonání činu, mohly by nám uniknout důležité souvislosti mnohdy stěžejní pro vyřešení případu. Vždy bude nutné hledat zmiňovanou bezprostřední souvislost mezi určitým místem a spáchaným činem, neboť ani do širšího pojetí místa činu nelze automaticky zahrnout všechna místa, kde se např. pachatel pohyboval, pokud takové místo přímo nesouvisí s místem, kde jednal. Za takové bezprostředně nesouvisející místo bychom mohli např. označit místo, kde pachatel uschoval vůz, kterým způsobil smrtelnou dopravní nehodu, od které ujel. Považovat objekt, ve kterém je automobil uschován, za místo činu, byť v širším slova smyslu, by bylo nedůvodně rozšiřujícím výkladem místa činu.⁹

Toto teoretické odlišování místa činu v užším a širším významu a místa, které již není důvodné zahrnout ani pod místo činu v širším významu, má praktický

⁷ CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 14. ISBN 80-86898-42-3.

⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, str. 508. ISBN 978-80-7380-741-2.

⁹ CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 15. ISBN 80-86898-42-3.

dopad při provádění jednotlivých důkazních prostředků. Zatímco u míst majících bezprostřední souvislost s místem činu bude provedeno obvyklé ohledání, na místech, kde tato bezprostřední souvislost dána není, může být provedena např. jen domovní prohlídka nebo nové, samostatné ohledání. V jednotlivých případech budeme vždy zvažovat, k čemu má daný úkon posloužit a co od něj očekáváme. Na základě toho pak bude rozhodnuto, zda k požadovanému účelu lépe povede domovní prohlídka či samostatné ohledání věci či objektu. Je-li dán předpoklad, že na předmětu budou přítomny stopy související s činem, je na místě provést ohledání věci. Má-li být věc zajištěna pro účely trestního řízení, využijí se zajišťovací instituty typu domovní prohlídka, vydání či odnětí věci.

Na základě dosavadního výkladu by měl mít čtenář poměrně jasnou představu o praktickém významu místa činu. Měl by postřehnout odlišnosti v pojetí místa činu z hlediska oboru trestního práva a oboru kriminalistiky a měl by mít osvojenou terminologii místa činu a místa trestného činu. Dosud však nezazněla teoretická všeříkající definice místa činu jako takového.

Jak konstatuje Chmelík, s pojmem „místo činu“ je pracováno v řadě publikací a v řadě souvislostí, ovšem většinou bez jeho nezbytného vymezení. Pokud se již v nějaké odborné literatuře definice místa činu objeví, zpravidla jde o parafrázování definice předložené Heřmánkem v díle *Ohledání místa činu* z roku 1973.¹⁰ Jediným autorem, který se problematice místa činu komplexně věnuje v současné době, je Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D. Právě Chmelík přichází ve své publikaci *Místo činu a znalecké dokazování s částečně aktualizovanou definicí místa činu*. Místo činu definuje jako „*vymezenou část prostoru, kde došlo k události zakládající podezření ze spáchání trestného činu, k jehož objasnění je zapotřebí ohledáním zjistit a zajistit objektivní informace o činu za účelem jeho objasnění*“.¹¹

V uvedené definici je možné rozpoznat několik pojmových znaků, jejichž výkladem dospějeme k jasnější představě o reálném významu pojmu místa činu. Prvním z nich je vymezený, tedy jistým způsobem ohraničený, prostor. Místem

¹⁰ Definice místa činu podle J. Heřmánka: Místem činu rozumíme tu část prostoru, kde se uskutečnil proces, o kterém je možno podle jeho vnější formy předpokládat, že jde o proces protispoločenský a u kterého je třeba ohledáním zjistit a zajistit obecné i zvláštní znaky jednání, podle kterých by bylo možno věrohodně posoudit, zda jde nebo nejde o trestný čin a kdo je subjektem tohoto činu.

¹¹ CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 16. ISBN 80-86898-42-3.

činu je vždy určitá konkrétní oblast, jejíž hranice sahají tak daleko, jak daleko je možné nalézt stopy pachatelova jednání.

Druhým pojmovým znakem je podezření ze spáchání trestného činu. Podnětem k zahájení vyšetřování nemusí být vždy jistota orgánů činných v trestním řízení o tom, že byly porušeny právní normy, naopak postačí i jen malé podezření, které bude následným vyšetřováním potvrzeno či vyvráceno. Hlavním, a na počátku vyšetřování mnohdy i jediným, zdrojem informací sloužících k posouzení daného podezření je právě místo činu.

Předmětem zkoumání kriminalistiky jsou události, u kterých je dáno podezření, že je spáchala určitá osoba. Třetím znakem je tedy jednání, které může být buď úmyslné nebo nedbalostní. Poté, co je dané jednání objasněno z pohledu kriminalistiky, přistupuje se k jeho hodnocení z pohledu trestního práva.

Posledním určujícím znakem je protiprávnost činu. Již od počátečních fází vyšetřování se předpokládá, že objasňované jednání je protiprávním činem. Tento předpoklad vychází z informací zjištěných na místě činu a je předmětem dalšího šetření. Pokud by od samého počátku bylo zřejmé, že jednání protiprávní nebylo, neexistoval by důvod se činem více zabývat a provádět kriminalistické a trestněprávní úkony.

KAPITOLA 2

Teorie **ohledání**

Každá událost, a tedy i trestný čin, probíhá v konkrétních podmínkách místa a času. Průběh takové události vytváří v okolní realitě změny, v podstatě jakýsi odraz této události v materiálním prostředí. Informace, které můžeme vyčíst ze změn objektů, na něž bylo působeno, se vztahují jak k samotné události a jejímu průběhu, tak i k příčinám a okolnostem, za kterých k události došlo, k osobám, které se na události účastnily, nástrojům, které byly využity, k motivům jednání apod. Na základě vydělení takových informací ze změn materiálních objektů nebo z vědomí osob může být poznán a objasněn trestný čin, případně může být vyhodnoceno, že šetřená událost trestným činem není.¹² Vypočtené informace mohou být získávány buď zprostředkovaně, např. z výpovědí svědků, anebo bezprostředně přímým pozorováním změn na materiálních objektech, tedy ohledáním.

2.1 **Pojem, podstata a význam ohledání**

Ohledání je kriminalistickou metodou, kterou se na základě přímého a cílevědomého pozorování zjišťuje, zkoumá, dokumentuje a hodnotí materiální situace nebo stav objektů, které mají vztah k prověřované události, k jejímu poznání a získání důkazů i dalších informací důležitých pro trestní řízení.¹³ Podstatou ohledání je tedy bezprostřední pozorování, které provádí policejní orgán pomocí

¹² MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 315. ISBN 80-7179-878-9.

¹³ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 15. ISBN 80-86898-36-9.

svých smyslů, a tak poznává fakta o události a jejím charakteru, která mají důkazní či taktický význam.

V průběhu ohledání jsou využívány především obecné metody poznání, jako např. pozorování, měření, popisování, experimentování, srovnávání atd. Jejich užití závisí na konkrétním vytyčeném cíli ohledání. Vedle toho mohou být využívány speciální prostředky kriminalistické techniky sloužící k vyhledávání, zviditelňování a fixaci stop nebo jiných důkazů.¹⁴

Metoda ohledání bývá nejčastěji využívána v trestním řízení ve formě procesního úkonu podle § 113 trestního řádu. Ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu může být ohledání jakožto neodkladný úkon provedeno ještě před zahájením trestního stíhání, čímž se stává významným počátečním zdrojem informací.

Význam ohledání spočívá především v tom, že umožňuje:

- vyhledat, zajistit a trvale uchovat věcné důkazy a stopy po činnosti pachatele,
- učinit si relativně jasnou představu o situaci na místě činu, o události, ke které na místě činu došlo a o všech okolnostech případu,
- zjistit motiv jednání pachatele a totožnost oběti,
- na základě představ o proběhlých událostech vytvořit vyšetřovací a pátrací verze,
- na základě všech zjištěných skutečností provést rekonstrukci jednání, na základě důkazů získaných ohledáním odhalit a usvědčit pachatele.¹⁵

2.2 Druhy ohledání

Druhy ohledání je možno stanovit podle několika klasifikačních hledisek. Základními a nejčastěji užívanými kritérii však jsou charakter ohledávaného objektu a časová posloupnost ohledání.

¹⁴ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 234. ISBN 978-80-7380-038-3.

¹⁵ JAGER, Josef. *Kriminalistika. Místo činu*. Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 1996, str. 14.

Podle charakteru ohledávaného objektu rozlišujeme:

Ohledání místa činu

Ohledáním místa činu rozumíme ohledání vymezeného prostoru, kde došlo k události, která vykazuje znaky trestné činnosti. Ohledání místa činu tak má poskytnout nezbytné informace o mechanismu vzniku dané události, o osobě pachatele, užitých nástrojích apod. Jelikož je tento druh ohledání v praxi nejčastěji používaným a dalo by se říci, že i nejdůležitějším, bude mu věnována samostatná kapitola.

Ohledání míst, která nejsou místem činu

Jedná se především o místa, na kterých se předpokládá výskyt stop významných pro prověřování nejrůznějších souvisejících okolností. Tento druh ohledání může být prováděn v souvislosti s prověrkou výpovědi podezřelých osob, může jím být prokazována nebo vyvracena obhajoba, může být ověřena přítomnost obviněného v rozhodnou dobu na jiném místě apod.

Ohledání mrtvoly a místa jejího nálezu

Orientační ohledání mrtvoly většinou probíhá spolu s ohledáním místa činu, detailní ohledání se pak uskutečňuje na pitevně za přítomnosti soudního lékaře. Cílem ohledání mrtvoly a místa jejího nálezu je zejména zjištění okolností a příčin smrti, tedy zda šlo o sebevraždu, vraždu či jen nešťastnou náhodu, dále získání informací o době smrti, o totožnosti mrtvoly a případného pachatele a o jeho pravděpodobném motivu, o tom, zda je místo nálezu oběti zároveň místem události, jež byla příčinou její smrti. Relevantní informace se získávají především vyhodnocením charakteru a rozsahu zranění, posmrtných změn na mrtvole, tedy např. ztuhlosti, stupni rozkladu nebo mrtvolných skvrn, stavu okolí mrtvoly, nástrojů, které mohly být použity jako zbraň. Další informace mohou být vyvozeny z věcí, které měl mrtvý při sobě nebo vyčteny z jeho osobních dokladů.

Ohledání těla živé osoby

Ohledání těla živé osoby se provádí na základě § 114 trestního řádu z něhož vyplývá povinnost každého, podrobit se prohlídce těla, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Vychází se tedy z předpokladu, že některé události mohou na těle osoby zanechat stopy, jejichž zajištěním je možné získat řadu podstatných informací pro objasnění události, případně pro identifikaci osoby (tetování, znaménka). Prohlídku těla provádí lékař, popřípadě jiná osoba, která musí být vždy stejného pohlaví jako ohledávaná osoba.

Ohledání předmětů

Ohledání předmětů zahrnuje zejména ohledání nejrůznějších věcí nalezených na místě činu, ale i věcí, které byly zajištěny odnětím nebo při provádění prohlídek. Tento druh ohledání může být proveden současně při ohledání místa činu jako jeho součást, někdy však bude vyžadovat využití speciálních pomůcek a bude nutné jej provést ve specializované laboratoři, v takových případech bude prováděno jako samostatné ohledání.

Účelem ohledání předmětů je jejich identifikace, určení jejich funkce, zjištění jejich vztahu k vyšetřované události a zjištění, zda se na těchto předmětech nacházejí relevantní stopy.

Ohledání stop

Ohledání stop bývá obvykle prováděno souběžně s ohledáním objektů, na kterých se tyto stopy nacházejí. K ohledání dochází zpravidla přímo na místě nálezů, méně často v laboratořích, kam jsou stopy se svými nosiči přenášeny. Tímto ohledáním se především zjišťují informace o charakteru objektů, které je způsobilý, s cílem tyto objekty nalézt a identifikovat.

Ohledání dokumentů

Ohledáním dokumentů se prvotně zjišťuje, jestli má daný dokument vztah k vyšetřované události. Pokud dokument s vyšetřovanou událostí souvisí, případně je dokonce vyhodnoceno, že může posloužit jako listinný důkaz, zjišťují se

informace o jeho obsahu, formě, případném pozměnění či padělání jakož i to, zda se na dokumentu nenacházejí použitelné stopy, např. daktyloskopické či biologické.

Ohledání výpočetní techniky

Výpočetní technikou rozumíme především osobní a kapesní počítač, mobilní telefon, datová média, audio nebo video záznamy pořízené nebo zpracované výpočetní technikou apod. Předmětem ohledání je nejen samotný počítač jako věc, ale i jeho periferní jednotky, jeho paměťová média a další.

Ohledání výpočetní techniky je stále relativně novým druhem ohledání, ke kterému je přistupováno v souvislosti s pácháním tzv. počítačové trestné činnosti. Ohledání výpočetní techniky je natolik odbornou záležitostí, že je svěřováno specialistům z oboru výpočetní techniky.

Ohledání zvířat

Provádí se jen výjimečně tehdy, pokud je třeba zjistit příslušnost zvířete k určitému chovu nebo konkrétní osobě nebo informace týkající se zranění zvířete.

Podle časové posloupnosti můžeme rozlišovat:

Prvotní ohledání

Prvotní ohledání je takové, které je prováděno v dané věci poprvé. Takové ohledávání je nejdůležitější a nejefektivnější, jelikož na ohledávaných objektech ještě nedošlo k výrazným změnám. Prvotní ohledání by mělo být provedeno tak, aby již nebylo nutné přistupovat k ohledání opakovanému.

Opakované ohledání

Opakované ohledání je dalším ohledáním již jednou ohledaného objektu a jak již bylo řečeno, teoreticky by k němu nemělo docházet neboť je v přímém rozporu se zásadou neopakovatelnosti ohledání. Přistupuje se k němu však tehdy, pokud prvotní ohledání bylo provedeno nekvalitně, ať již z důvodů objektivních či

subjektivních a z průběhu dalšího vyšetřování vyplynulo, že na ohledávaném objektu by se mohly nacházet ještě další, dosud nezjištěné, avšak důležité, stopy.

Doplňující ohledání

Doplňující ohledání je v podstatě ohledáním prvotním, neboť jsou při něm ohledávány předměty nebo jejich části, které dosud ohledány nebyly, avšak tyto předměty mají vztah k předmětům již ohledaným. Důvodem, proč tyto předměty nebyly ohledány již v rámci prvotního ohledání spočívají např. v tom, že byly od ohledávaných předmětů odděleny, nebyla známa jejich existence či nebyla známa jejich příslušnost k ohledávanému objektu.¹⁶

2.3 Zásady ohledání

Aby mohlo ohledání splnit svůj účel, musí být vždy dodrženy základní zásady, které byly postupně formulovány praxí. Porušení těchto zásad téměř vždy vede k povrchnosti ohledání, neprůkaznosti jeho výsledků a neobjektivnosti.¹⁷ Kriminalisticko-taktické zásady ohledání rozdělujeme na obecné a specifické.

2.3.1 Obecné zásady ohledání

Mezi obecné zásady ohledání řadíme jednak aktivnost a rychlost ohledání, jednak objektivnost a jeho úplnost.

Zásada aktivnosti a rychlosti v podstatě vyplývá z § 158 a § 164 trestního řádu. Na základě těchto zákonných ustanovení je orgánům činným v trestním řízení uložena povinnost přijímat oznámení o podezření ze spáchání trestné činnosti a co nejrychleji je prošetřit. Zároveň nemůže být sporu o tom, že především při rychlém zásahu je na místě události možno zjistit řadu podstatných informací a odkrýt mnoho důležitých stop, které se s postupem času mohou ztrácet (např. kvůli

¹⁶ KONRÁD, Zdeněk, PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, str. 50. ISBN 978-80-7380-547-0.

¹⁷ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 77. ISBN 978-80-7380-095-6.

meteorologickým podmínkám, různým chemickým procesům, vlivem působení osob apod.)

Zásada objektivnosti a úplnosti ohledání klade na orgány činné v trestním řízení požadavek, aby se v průběhu vyšetřování a trestního řízení zdržely subjektivních hodnocení a nenechali se ovlivnit svými pocity a dojmy, ale aby vždy vycházely jen z objektivně zjištěných a ověřených informací. Zásada úplnosti spočívá v apelu na subjekty provádějící ohledání, aby shromažďovaly všechny existující důkazy bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch nebo neprospěch pachatele. Jedině tak je možné dospět k úplnému poznání stavu věci a vyvarovat se potřebě opakovaného ohledání.

2.3.2 Specifické zásady ohledání

Specifické zásady jsou dány především taktickými požadavky na provedení ohledání místa činu. Patří mezi ně:

Řízení ohledání jediným vedoucím

Každá týmová práce, tedy i ohledání, má-li probíhat efektivně a bez zbytečného chaosu, musí být řízena jednou konkrétní osobou, která bude mít pravomoc ukládat jednotlivým členům týmu pokyny a úkoly a za průběh a výsledek takové práce ponese zodpovědnost. Vedením týmu bývá zpravidla pověřován nejzkušenější policista.

Neodkladnost ohledání

Každá stopa v materiálním prostředí podléhá velmi rychle změnám, které snižují její informační hodnotu. Tomuto jevu není možné nijak předejít, ale bude-li ohledání provedeno v co nejkratší době poté, co došlo k události, která stopy zanechala, budou změny ještě relativně akceptovatelné. Z toho důvodu by ohledání

mělo být provedeno vždy bezodkladně poté, co byla získána informace, že došlo ke kriminalisticky relevantní události.¹⁸

Neopakovatelnost ohledání

Prvotní ohledání by vždy mělo být provedeno tak důsledně a zodpovědně, aby nemuselo být přístupováno k ohledání opakovanému. Při opakovaném ohledání již nelze napodobit konečnou situaci, která na místě činu panovala v době ohledání prvotního. Přesto v praxi nezřídka nastává potřeba provedení opakovaného ohledání, např. pokud se v průběhu dalšího vyšetřování zjistí, že se na ohledaném objektu nacházejí další významné stopy, které nebyly při prvotním ohledání odhaleny.

Nezastupitelnost ohledání

Zásada nezastupitelnosti ohledání v podstatě konstatuje fakt, že ohledání nelze nahradit žádným jiným úkonem a informace, které je možné na základě ohledání získat, nemohou být získány jiným způsobem. Ohledání je jediným bezprostředním a tedy jediným zcela objektivním zdrojem informací.

2.4 Subjekty ohledání

Subjektem ohledání je ten, kdo ohledání provádí. Oprávněn k provedení ohledání je dle trestního řádu kterýkoliv orgán činný v trestním řízení, tedy policejní orgán, vyšetřovatel, státní zástupce a soudce. Účast státního zástupce a soudce však bude spíše výjimečná. Státní zástupce se zpravidla účastní ohledání v těch případech, kdy byl spáchán závažný násilný trestný čin. V policejní praxi je ohledání nejčastěji prováděno výjezdovou skupinou, kterou tvoří kvalifikovaný pracovní tým, schopný přímo na místě činu provádět opatření potřebná k objasnění skutku a k dopadení pachatele.¹⁹

¹⁸ KONRÁD, Zdeněk, PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, str. 51. ISBN 978-80-7380-547-0.

¹⁹ JAGER, Josef. *Kriminalistika. Místo činu*. Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 1996, str. 19.

Výjezdová skupina obvykle pracuje ve složení vyšetřovatel (policejní orgán), pracovník kriminální policie, kriminalistický technik a psovod se služebním psem. Podle rozsahu a povahy ohledání či události může být výjezdová skupina doplněna o další pracovníky a specialisty, jako např. znalce, soudního lékaře či jiné odborníky z nejrůznějších oborů.

Vyšetřovatel bývá zpravidla vedoucím výjezdové skupiny a z tohoto titulu zodpovídá za přijetí a vyhodnocení veškerých informací souvisejících s ohledáním, řídí a koordinuje práci ostatních členů výjezdové skupiny a zodpovídá i za komplexní dokumentaci výsledků ohledání.

Kriminalistický technik je zodpovědný za provedení a kvalitu technických úkonů a technické zpracování dokumentace. Na místě činu pořizuje kompletní fotodokumentaci, vyhledává a zajišťuje materiální stopy a zpracovává topografickou dokumentaci situace na místě činu.²⁰

Pracovník kriminální policie má za úkol provést operativní šetření v bezprostředním okolí místa činu a pokud možno zjistit další významné okolnosti související s vyšetřovanou událostí. Podle povahy události zajišťuje i nejrůznější opatření k zadržení pachatele, jako např. uzávěry, různá opatření na veřejných prostranstvích.

Psovod se služebním psem, s přihlédnutím k podmínkám panujícím na místě činu a dovednostem psa, rozhoduje o jeho nasazení na pachovou stopu.

Není vyloučeno, aby při ohledání byla přítomna také nezúčastněná osoba, která bude moci potvrdit objektivnost provedeného ohledání a fixace jeho výsledků.

2.5 Negativní okolnosti

V praxi může nastat situace, kdy na ohledávaném objektu budou zjištěny takové změny nebo stopy, které budou v logickém rozporu s jinými zjištěnými skutečnostmi nebo s celkovou situací na místě činu. Právě tyto nesrovnalosti označujeme jako negativní okolnosti. Negativní okolnosti mohou spočívat v neexistenci změn nebo znaků, které bychom s ohledem k jiným přítomným

²⁰ JAGER, Josef. *Kriminalistika. Místo činu*. Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 1996, str. 19.

znakům automaticky očekávali nebo naopak v existenci takových změn a znaků, jejichž přítomnost na ohledávaném objektu nedává smysl. Typickým příkladem může být nález mrtvoly, která má na těle četná bodná poranění, ale zároveň na místě jejího nálezu schází krev.

Rozpoznání negativních okolností je významné pro úplné poznání skutkového stavu věci. V mnoha případech mohou tyto okolnosti poukázat na inscenaci trestného činu či naopak mohou být signálem pokusu o zakrytí trestného činu inscenací nešťastné náhody.

Negativní okolnosti vznikají nejen záměrnou činností pachatele, ale i přirozenými změnami. V těchto případech se na vzniku negativních okolností podílí především plynoucí čas, různé přírodní vlivy, biologické či chemické pochody atd.²¹

²¹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 82. ISBN 978-80-7380-095-6.

KAPITOLA 3

Ohledání místa činu

Jak bylo již předestřeno, ohledání místa činu je v praxi tím nejčastěji prováděným druhem ohledání. Ohledáním místa činu chápeme souhrn základních kriminalisticko-taktických a technických postupů, které slouží k zajištění stop nacházejících se na místě trestného činu. Orgánům činným v trestním řízení takové ohledání poskytuje informace jednak o mechanismu prověřované události, jednak o osobě, která tuto událost způsobila. Ze situace panující na místě činu lze zpravidla dojít k určité představě o průběhu jednání osoby a o jejím motivu.

Událostí, která je při ohledání místa činu poznávána, je povětšinou trestný čin, který byl spáchán na určitém místě, za určitých podmínek. Takovými podmínkami je třeba rozumět materiální prostředí, ve kterém jsou zanechány stopy spáchaného trestného činu a které je vždy ohraničeno jistým prostorem, územím, případně i místností. Místem činu je ta část materiálního prostředí, se kterou souvisí prověřovaná událost. Tato souvislost může spočívat např. v tom, že se na místě činu nacházejí nástroje, které byly užity ke spáchání trestného činu, jsou zde stopy činu nebo přítomnosti osoby anebo se zde mohou nacházet jiné informace svědčící o tom, že k činu došlo právě na takovém místě. Objasnění všech vzájemných souvislostí tak, aby na jejich základě bylo možné, spolu s ostatními poznatky v dané věci, určit mechanismus spáchání činu, tedy odpovědět na otázku, co se na místě událo, je obecným úkolem ohledání místa činu. Tento obecný úkol v sobě zahrnuje celou řadu dílčích úkolů, kterými jsou např. fixace situace místa činu, zajištění stop trestného činu, odhalení pachatele a zjištění jeho motivu, zjištění podmínek a příčin, které napomohly spáchání trestného činu atd.

Při ohledání místa činu je pozornost zaměřena na studium a fixaci:

- tvaru terénu, tedy skutečných i umělých hranic místa činu,

- příchodových a odchodových cest, jakož i překážek na těchto cestách,
- prostorového uspořádání předmětů a jejich vzájemného rozmístění,
- stop trestného činu a jeho pachatele,
- nepřítomnost očekávaných předmětů a stop a zároveň výskyt předmětů a stop, které jsou v rozporu s danou situací.²²

Okruh ohledávaných objektů a míra detailnosti jejich studia je vždy dána konkrétními okolnostmi každého jednotlivého případu.

3.1 Cíl a účel ohledání místa činu

Základní postup při ohledání místa činu spočívá ve zjišťování, hodnocení a dokumentování situace panující na místě činu. Všechny tyto jednotlivé činnosti pak dohromady umožňují dosáhnout cíle ohledání. Mezi základní cíle ohledání místa činu řadíme především nalezení a zajištění stop a dalších věcných a listinných důkazů, zjištění a objasnění mechanismu vzniku a průběhu vyšetřované události, odhalení jejího pachatele, získání informací pro tvorbu vyšetřovacích nebo operativně pátracích verzí, získání poznatků k organizování operativně pátrací činnosti a k pátrání po tzv. „horké stopě“, případně k provedení jiných neodkladných úkonů a opatření.²³

Účelem ohledání je mimo jiné i zjištění takových informací, které jsou nezbytné pro zodpovězení sedmi stěžejních kriminalistických otázek důležitých pro úspěšné vyřešení prověřované události. Těchto sedm otázek zní:

1. Co bylo spácháno? Základní otázkou zodpovídanou v rámci ohledání je, co bylo vlastně spácháno, resp. jaká věc se vyšetřuje. Při náležitě provedeném ohledání je možné na tuto otázku odpovědět přímo na místě činu, kde např. u majetkových trestných činů můžeme posoudit, zda šlo o krádež vloupáním nebo předstíranou krádež. Nejeví-li se událost zcela jednoznačnou, je třeba stanovit několik kriminalistických verzí, které jsou

²² STRAUS Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 70. ISBN 80-86898-40-7.

²³ CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 15. ISBN 80-86898-36-9.

dalším vyšetřováním ověřovány či vylučovány, až je nakonec zjištěna objektivní pravda.

2. Kdy byl čin spáchán? Přesné určení doby spáchání činu má pro objasnění trestného činu vždy prvořadý význam. Ke stanovení doby spáchání činu je možné dojít např. na základě výpovědí poškozených a svědků, na základě dat na korespondenci či v novinách, s ohledem na stav osvětlení či topných těles, podle přítomnosti a stavu pokrmů, podle posmrtných změn na těle oběti a podle mnoha dalších ukazatelů.
3. Kde byl čin spáchán? Na tuto otázku lze zodpovědně odpovědět teprve po řádném ohledání místa činu a vyhodnocení všech zjištěných skutečností, stop a důkazů. V kriminalistické praxi rozlišujeme mezi místem činu, místem nálezu a případně ještě místem, kde čin vyšel najevo, která se ne vždy překrývají. Např. místo, kde byla nalezena mrtvola, nemusí být současně místem trestného činu vraždy. Z tohoto důvodu je vždy nutné provádět ohledání širšího okolí místa činu.
4. Kdo čin spáchal? Zjištění osoby pachatele a jeho usvědčení je hlavním cílem práce orgánů činných v trestním řízení. Výsledek ohledání místa činu nedává vždy jasnou odpověď na otázku, kým byl čin spáchán i přesto však lze na místě každého trestného činu nalézt a zajistit stopy, které mohou k odhalení pachatele výrazně přispět.
5. Jak byl čin spáchán? Podle stop a jiných věcných důkazů získaných důkladným ohledáním místa činu, lze rekonstruovat průběh činu. Objasnění postupu pachatele při páčání činu poskytuje informace o tzv. modu operandi, tedy typickém způsobu počínání, který může být pro některé jedince natolik charakteristický, že v případě recidivistů může vést až k jejich odhalení.
6. Čím byl čin spáchán? Typ použitých nástrojů, zbraní a prostředků umožňuje vytvoření představy o okruhu osob, mezi nimiž je zapotřebí hledat pachatele. Není-li při ohledání taková zbraň či nástroj přímo nalezena, lze ji

často určit na základě nalezených stop, např. z nalezených nábojnic či z povahy zranění na těle oběti.

7. Proč byl čin spáchán? Na objasnění motivu záleží nejen správná právní kvalifikace činu, ale také vytvoření verzí a zjištění okruhu osob, mezi nimiž lze hledat pachatele. Motiv můžeme odvozovat z nejrůznějších stop nalezených na místě činu. Pozornost je však třeba věnovat i věcem, které na místě činu schází, ačkoliv by tam podle všeho být měly, jednak jde o negativní okolnosti, jednak třeba o cennosti, závěti, smlouvy apod.²⁴

3.2 Neodkladní opatření první zásahu na místě činu

Pro první zásah policejních orgánů na místě činu má rozhodující význam obdržení prvotní informace o kriminalisticky významné události. O trestném činu nebo jiné relevantní události se policejní orgán dozvídá zpravidla vlastním zjištěním, při výkonu služby příslušníka policie nebo přijetím oznámení od jiných osob.

Od okamžiku zjištění nebo oznámení události je třeba provést řadu bezpečnostních, organizačních a kriminalistických opatření. V této fázi mají výsadní postavení policisté základních útvarů, kteří se na místo události dostávají zpravidla jako první. Policista, který vstupuje na místo události jako první, musí dbát toho, aby nepoškodil stopy, které zde pachatel zanechal a zároveň, aby nevytvářel stopy nové. Pokud to není nezbytně nutné, např. v zájmu zjištění zdravotního stavu osoby, ničím nemanipuluje a potřebné informace si ověřuje pouze zrakem či sluchem. Pokud přece jen dojde k nutným změnám v situaci na místě události, policista tyto změny zaznamená do dokumentace a následně oznámí těm policejním orgánům, které na místě odpovídají za další činnost.

Policista, který je jako první přítomen na místě události, je povinen provést neodkladná opatření obecně bezpečnostního a kriminalistického charakteru. Takovými opatřeními jsou zejména provedení předběžné prohlídky místa činu, poskytnutí nebo zajištění první pomoci zraněným osobám, zabránění spáchání,

²⁴ NĚMEC, Miroslav a kol., *Kriminalistická taktika*, Praha: Policejní akademie ČR, 1995, str. 47 - 49.

případně dokonání trestného činu, provedení uzávěry místa činu, ochrana a předběžné zajištění stop a věcí, zjištění a zajištění svědků události, pronásledování a zadržení pachatele a tzv. hlásná služba.²⁵

Předběžná prohlídka slouží k získání informací o místě činu a zhodnocení situace tak, aby policista mohl učinit rozhodnutí o svém dalším postupu. V případě, že je na místě přítomna zraněná osoba, je třeba ji neprodleně zajistit první pomoc a lékařskou péči, případně též převoz do zdravotnického zařízení. Dále může policista rozhodnout o potřebě požární nebo technické pomoci, o zajištění ochrany objektů nebo o zajištění veřejného pořádku.

Dostaví-li se policista na místo trestného činu ještě před jeho dokonáním, je podle okolností povinen učinit nezbytné kroky, které jeho dokonání zabrání a je-li pachatel dosud přítomen na místě činu, provést úkony k jeho zadržení, případně k jeho pronásledování.

V zájmu zachování situace na místě činu a ochrany zanechaných stop se provádí uzávěra takového místa, spočívající v zamezení vstupu nepovolaných osob. Hranice uzavření místa činu je individuální, daná situací na místě, charakterem události a prostředím, ve kterém k události došlo, vždy se však doporučuje uzavřít místo v co nejširším možném okruhu.

Policista provádějící neodkladná opatření je povinen zajistit ochranu stop a jiných věcných důkazů před jejich znehodnocením a provést jejich předběžné zajištění. Důvodem je fakt, že od spáchání skutku do příjezdu výjezdové skupiny na místo uplyne určitá doba, během které může řada stop ztratit svou informační hodnotu, např. působením nejrůznějších biologických, fyzikálních či chemických vlivů. Současně je potřeba chránit nalezené stopy a věci před jejich poškozením a ztrátou.

Mezi důležité úkoly policisty při provádění neodkladných úkonů patří i zjišťování svědků a dalších osob, které by mohly poskytnout jakékoliv relevantní informace o události. V zájmu získání objektivních výpovědí těchto osob je vhodné je od sebe oddělit tak, aby mezi sebou o věci nemohly hovořit a vzájemně se ovlivňovat. Pokud svědek ze závažných důvodů nemůže na místě události vyčkat

²⁵ JAGER, Josef. *Kriminalistika. Místo činu*. Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 1996, str. 8.

příjezdu výjezdové skupiny, policista zjistí jeho totožnost a kontaktní údaje, aby mohl být v případě potřeby jeho svědecké výpovědi dosažen.

Zpravidla posledním opatřením, které policista na místě události provádí, bývá hlásná služba. Hlášení musí být výstižné, stručné a objektivní. Na základě informací sdělených policistou bude následně rozhodováno o dalším postupu a opatřeních.

3.3 Příprava ohledání místa činu

Základním předpokladem úspěšného ohledání místa činu je provedení náležité přípravy, zahrnující organizačně technická a taktická opatření, z nichž některá probíhají ještě před výjezdem na místo ohledání a některá po příjezdu na místo ohledání.

Příprava ohledání začíná ihned po přijetí příslušného podnětu, tedy po získání prvotní informace o kriminalisticky relevantní události. Před samotným výjezdem na místo činu je především nutné provést analýzu výchozích informací a na jejich základě učinit rozhodnutí o výjezdu a potřebnosti ohledání. Následně je potřeba přijmout opatření k zabezpečení místa, které má být ohledáno, s cílem zabránit působení nejrůznějších vlivů způsobilych narušit stávající stav a poškodit tak stopy či vytvořit stopy nové. Před výjezdem je žádoucí zhodnotit pravděpodobné podmínky ohledání a v návaznosti na to zvolit a připravit vhodné technické prostředky, které budou použity k ohledání. V neposlední řadě je třeba sestavit, případně doplnit, výjezdovou skupinu potřebným počtem pracovníků, např. znalců či jiných specialistů.²⁶

Po příjezdu na místo ohledání je v zájmu zajištění jeho bezchybného průběhu potřeba učinit další, dosud neprovedená opatření, která jsou vypočtena v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 100/2001. Mezi tato opatření je řazeno zejména:

- poskytnutí pomoci zraněným osobám, pokud jim dosud poskytnuta nebyla,

²⁶ STRAUS, Jirí. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 83. ISBN 978-80-7380-095-6.

- provedení dalších opatření k zajištění místa činu, jako vykazání nepovolaných osob z místa činu a jeho blízkosti,
- shromáždění předběžných informací o charakteru a stavu situace na místě, o tom, kterým objektům nebo okolnostem má být věnována zvýšená pozornost,
- upřesnění potřeby specialistů k provedení ohledání, případně rozhodnutí o posílení sil a prostředků výjezdové skupiny,
- provedení technických nebo organizačně taktických opatření na místě činu ke zlepšení podmínek ohledání, jakými mohou být zlepšení viditelnosti na místě vhodným osvětlením prostoru, zabránění zničení stop nepříznivými povětrnostními vlivy, apod.,
- instruování všech pracovníků, kteří se budou na ohledání podílet, a to jednak obecně, jednak specificky podle procesního postavení pracovníků a jim přidělených úkolů.²⁷

Tyto jednotlivé činnosti v souhrnu tvoří soubor organizačně technických opatření, který je předpokladem úspěšného provedení ohledání místa činu.

3.4 Metody využívané při ohledání místa činu

V kriminalistické praxi je využívána celá řada metod umožňujících poznání skutečností významných pro objasnění prověřované události. Pro úspěšné provedení ohledání a dosažení sledovaného cíle, je vždy třeba zvolit takové metody, které se v individuálním případě, s ohledem na charakter události, jeví jako nejvhodnější.

Základní metodou využívanou při ohledání je pozorování. K této nejběžnější metodě dále přistupují metody doplňkové, jakými jsou např. popisování, srovnávání, měření a vypočítávání, experimentování, modelování, analýza, syntéza a další.

Pozorování je metodou představující bezprostřední cílevědomé a plánovité vnímání jevů, směřující k odhalení podstatných souvislostí a vztahů sledované

²⁷ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100 ze dne 7. prosince 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti Policie České republiky č. 100/2001. Praha: Policejní prezidium, 2001.

skutečnosti. Pozorování může svůj účel plnit ve formě komplexního pozorování celé materiální situace na místě činu nebo ve formě výběrového pozorování, zaměřeného na vnímání jen některých objektů nebo jejich znaků.²⁸

Popisování je slovním vyjádřením obrazu pozorovaného a zkoumaného objektu nebo situace. Metoda popisu je užívána především při dokumentaci ohledání místa činu.

Srovnávání spočívá v současném vzájemném porovnávání, zkoumání a hodnocení společných znaků objektů nalezených na místě činu. Při ohledání nachází uplatnění především při srovnávání stop a jiných předmětů, které mohou sloužit jako důkazy. Srovnávat lze i představy o jednotlivých skutečnostech, znacích nebo jevech.

Měření a vypočítávání slouží k popisu některých vlastností ohledávaných objektů, které je možné vyjádřit v měrných jednotkách. Na místě činu se provádí zejména měření vzájemných vzdáleností jednotlivých objektů a stop, které se zde nacházejí, měření hranic, kde došlo ke kriminalisticky významné události, předmětem měření jsou ale i kvantitativní a kvalitativní vlastnosti předmětů, jako rozměry, váha, množství apod.

Za pomoci experimentální metody je při ohledání objektivně zjišťován mechanismus vzniku některých stop v konkrétních podmínkách místa činu. Experiment napomáhá orgánům činným v trestním řízení rychleji a názorněji pochopit průběh prošetřované události nebo její části.

Modelování je využíváno ke konstruování materiálních myšlenkových modelů o mechanismu události nebo podmínkách, za kterých k takové události došlo. Ohledávající v průběhu ohledání získává rozhodné informace a na jejich základě pak vytváří model o průběhu události a jejích charakteristických znacích významných z kriminalistického a trestně-procesního hlediska.²⁹

Analýza situace místa činu spolu s navazující syntézou, při níž dochází k propojování a vyhodnocování dílčích informací získaných analýzou, umožňují

²⁸ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, str. 462. ISBN 978-80-7380-589-0.

²⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, str. 306. ISBN 978-80-7380-490-9.

poznávání a pochopení mechanismu vzniku a průběhu vyšetřované události a jako takové jsou nezastupitelnými metodami užívanými při ohledání.

3.5 Taktika ohledání místa činu

*„Taktikou ohledání místa činu rozumíme postup, při kterém musí být zajištěno optimální využití všech metod a prostředků ke zjištění, zkoumání, hodnocení a fixaci okolností důležitých pro trestní řízení.“*³⁰ Kriminologická taktika doporučuje rozdělit postup na místě činu do tří fází, kterými jsou orientační ohledání místa činu, detailní ohledání místa činu a závěrečná fáze ohledání místa činu.

3.5.1 Orientační ohledání místa činu

Etapa orientačního ohledání místa činu začíná v podstatě již okamžikem příjezdu výjezdové skupiny na místo činu, kdy především vedoucí této skupiny provádí jeho obhlídku s cílem zorientovat se na místě a získat základní informace o situaci. Rozhodné informace vedoucí výjezdové skupiny získává především z podaného hlášení policisty, který prováděl na místě činu neodkladná opatření, z výpovědí svědků, poškozených a dalších osob a samozřejmě z vlastního pozorování. Na podkladě získaných informací pak vedoucí výjezdové skupiny činí rozhodnutí o použití potřebných sil a vhodných prostředků, určí hranice ohledání, zvolí nejvhodnější postup pro ohledání a stanoví jeho výchozí bod.

Ještě před zahájením detailního ohledání místa činu je v rámci orientačního ohledání nutné provést tzv. prioritní úkony. V podstatě jde o zajištění takových stop a věcí, které by mohly být v průběhu detailního ohledání znehodnoceny.³¹ Mezi prioritní úkony především patří nasazení psa na pachovou stopu, zajištění mikrostop, fotografování místa činu v původním nezměněném stavu.

³⁰ NĚMEC, Miroslav a kol., *Kriminologická taktika*, Praha: Policejní akademie ČR, 1995, str. 41.

³¹ JAGER, Josef. *Kriminologika. Místo činu*. Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 1996, str. 27.

Orientační ohledání je ohledání statické, což znamená, že se při něm s ničím nemanipuluje a naopak všechny předměty zůstávají přesně v té poloze, v jaké byly nalezeny po příchodu vyšetřovatelů.

3.5.2 Detailní ohledání místa činu

Po dokončení orientačního ohledání se přechází k ohledání detailnímu. Při tomto ohledání jsou na místě činu systematicky a podrobně ohledávány všechny objekty, zajišťují se stopy a jiné důkazy a současně se zpracovává podrobná dokumentace. Detailní ohledání označujeme také jako ohledání dynamické, neboť je při něm možno jednotlivé objekty přemísťovat a podle potřeby s nimi za účelem ohledání a zajištění stop manipulovat.

Kriminalistická praxe zná několik základních postupů ohledání, přičemž v konkrétním případě se vždy zvolí takový, který bude nejefektivnější s ohledem na rozlohu ohledávaného objektu, terén, rozmístění stop, eventuální přítomnost mrtvol na místě činu apod.

Při ohledání místa činu v terénu lze využít především způsob koncentrický, excentrický, frontální, rajónový anebo postup po příchodové cestě pachatele. Při ohledávání místnosti nebo jiných uzavřených objektů budou uplatňovány specifické způsoby ohledání.

Při koncentrickém způsobu probíhá ohledání po spirále od kraje směrem ke středu ohledávaného místa, který je zpravidla určen polohou nejdůležitějšího objektu nacházejícího se na daném místě.

V podstatě opačný způsob provedení ohledání, kdy se po spirále postupuje od středu místa činu k jeho okrajům, označujeme jako způsob excentrický.

Frontální způsob znamená, že je postupováno od jedné strany, která byla určena za výchozí linii, ke druhé straně představující protilehlou hranici místa činu. Ohledávající zde postupují v jedné linii, jde tedy v podstatě o ohledání rojnicí, které nachází své využití především při ohledávání rovinných a přehledných terénů.

Má-li být ohledán rozsáhlý a členitý terén, bude zpravidla zvolen způsob rajónový, při němž se prostor takticky rozdělí na několik menších přesně

vymezených celků (rajónů) a tyto se pak ohledávají samostatně, podle některého z výše uvedených způsobů.

Postup po cestě pachatele znamená ohledání objektu od místa, kudy podle předpokladů pachatel na místo přišel, po trase jeho předpokládaného pohybu, až po místo, kudy odešel.

Jednou zvolený směr ohledání se pak v průběhu již zásadně nemění, čímž má být eliminováno nebezpečí, že některá část prostoru bude opomenuta a některá naopak ohledána vícekrát.

Popsané způsoby ohledání jsou vhodné a využívají se především tehdy, nachází-li se místo činu v otevřeném terénu. Obytné místnosti a další uzavřené prostory se ohledávají systematicky, ve většině případů od vstupních dveří nebo od místa, kudy pachatel do prostoru vniknul. Postupuje se dokola, v jednom směru, podél stěn, až zase zpět ke dveřím. Následně je prohlížen střed místnosti a strop. Zásadou je, že se vše ohledává a popisuje ve vzájemných souvislostech, např. po ohledání nočního stolku je třeba se zaměřit na bezprostředně přiléhající místa kolem stolku - stěny, podlahu, postel, atd.

Nalezení takových stop a důkazů, které se na první dojem mohou jevit jako rozhodné a dostačující pro objasnění události a odhalení pachatele, nesmí vést k předčasnému ukončení ohledání nebo sice k jeho pokračování, ale bez náležité pečlivosti a důslednosti.

3.5.3 Závěrečná fáze ohledání

Po ukončení detailního ohledání místa činu se provádí kontrola jeho úplnosti, vyhodnocuje se, zda byly pečlivě ohledány všechny objekty nesoucí stopy a zda všechny eventuální stopy byly řádně zajištěny. Vedle toho se v závěrečné fázi kompletují a vyhodnocují výsledky dosažené ohledáním, dopracovává se komplexní dokumentace závěrů ohledání, provádí se balení zajištěných stop a věcí a případně jejich odeslání ke znaleckému zkoumání. Byla-li na místě činu nalezena mrtvola, zajišťuje se její převoz na soudní lékařství.

Pokud bylo ohledání místa činu ukončeno, byly vyhodnoceny jeho výsledky a není potřeba provádět opakované ohledání, může vedoucí výjezdové skupiny

vydat rozhodnutí o zrušení všech opatřeních vztahujících se k danému místu, jako např. o zrušení uzávěry, odpečetění bytu atd.³²

³² CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 17. ISBN 80-86898-36-9.

Kriminalistická stopa

„Kriminalistické stopy, jejich teorie, vznik, podmínky existence, zanikání, využívání, a další aspekty tvoří základní součást moderní kriminalistiky.“³³

Podstata vzniku kriminalistických stop je vysvětlována za pomoci obecné filozofické teorie o vzájemném působení. Tato teorie, někdy též označovaná jako teorie odrazu, hovoří o tom, že při vzájemném, současném působení dvou nebo více objektů, dochází ke vzájemnému předávání informací o působení jednotlivých objektů a jejich vlastnostech.³⁴ Takto na sebe oboustranně působí celá řada nejrůznějších objektů a díky tomu dochází k nespočtu změn. Tyto změny se odehrávají jednak v přírodě - v živé i neživé, jednak ve vědomí lidí. Ke změnám ve vědomí lidí dochází zprostředkovaně, pomocí pěti základních smyslů a v podstatě se jedná o vjemy, které jsou fixovány ve vědomí osob. Lze předpokládat, že k určitým změnám dochází i ve vědomí zvířat, s touto možností však kriminalistická praxe až na výjimky nepracuje.

Pro kriminalistiku mají relevanci jen některé změny, takové, které jsou spjaty s kriminalisticky významnou událostí.

Nastalé změny zpravidla nezůstávají po svém vzniku neměnné, ale podléhají různým vlivům, které oslabují jejich informační hodnotu, až nakonec vedou k jejich úplnému zániku. Příčiny zániku se různí, mohou spočívat v objektivních nebo v subjektivních okolnostech. Nejčastějšími důvody degradace stop jsou:

³³ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, str. 164. ISBN 978-80-7380-490-9.

³⁴ STRAUS, Jiří, NĚMEC Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 26. ISBN 978-80-7380-214-1.

- působení přírodních vlivů (deště, větru, sněžení) nebo působení procesů, které stopu mění (rozklad biologických stop),
- působení přirozených vlastností nositele stopy (regenerace pošlapaného trávníku, ale třeba i proces zapomínání očitého svědka),
- záměrné zničení stopy osobou, která má na neexistenci stopy zájem (pachatel setře daktyloskopickou stopu na klíce od dveří),
- nezáměrné zničení stopy (osoba pohybující se na místě činu před ohledáním nevědomky zničí stopy obuvi zanechané pachatelem).

Ačkoliv se v kriminalistické teorii setkáváme s množstvím definic kriminalistických stop, všechny shodně hovoří o třech základních podmínkách, které musí změna vzniklá v přírodě nebo ve vědomí osoby splňovat, aby měla charakter kriminalistické stopy. Takto dojde k vydělení podmnožiny kriminalistických stop z obsáhlé množiny nejrůznějších nastalých změn, které z pohledu kriminalistiky nemají zvláštní význam. Za základní podmínky jednotliví kriminalističtí teoretici považují:

- změna musí být v příčinné nebo jiné (např. časové, místní) souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí. Požadavek souvislosti s kriminalisticky významnou událostí je hlavním kritériem odlišnosti obecné irelevantní změny od kriminalistické stopy. Zmiňovaný pojem kriminalisticky významné události zahrnuje šest skupin událostí, kterými se kriminalistika v praxi zabývá. Jedná se především o trestné činy, dále přestupky a jiné správní delikty, sebevraždy, náhlá úmrtí, nešťastné nehody a působení přírodních sil. Poslední čtyři jmenované skupiny jsou však z kriminalistického hlediska zajímavé jen do toho okamžiku, kdy je prokázáno, že se v konkrétním případě skutečně nejedná o trestný čin či přestupek.
- Změna musí trvat od svého vzniku alespoň do zjištění. Tato podmínka se rozumí sama sebou, neboť změna, která již zanikla a nelze ji tak využít k objasnění případu, nemá žádný kriminalistický význam. K předčasnému zániku relevantních změn typicky dochází působením meteorologických vlivů, kdy např. padající sníh může překrýt stopy motorových vozidel nebo déšť může smýt stopy krve.

- Změna musí být zkoumatelná a vyhodnotitelná současnými kriminalistickými metodami a prostředky. I tento požadavek je zcela logický, jelikož pokud nejsou k dispozici použitelné postupy, nelze ze zkoumané změny získat potřebné informace a ty následně využít pro objasnění konkrétní události.³⁵

Změny, které tyto podmínky nespĺňují, nejsou kriminalistickými stopami.

Uvedená kritéria v podstatě představují definiční znaky kriminalistické stopy a na jejich základě tak lze kriminalistickou stopu vymezit jako „*změnu v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která souvisí příčinně, místně nebo časově s kriminalisticky relevantní událostí, je zjistitelná, zajistitelná a využitelná současnými metodami, prostředky a postupy.*“³⁶

4.1 Význam kriminalistických stop

Proces vzniku kriminalistických stop, které souvisí s konkrétní vyšetřovanou událostí, probíhá nezávisle na subjektu, který stopu dále poznává, hodnotí a vyvozuje z ní závěry, čímž je zaručena objektivnost. Díky tomu mohou být informace získané ze stop, použity jako důkazy při zjišťování materiální pravdy o dané události.

Význam kriminalistických stop pro kriminalistickou praxi spočívá obecně v tom, že výsledek jejich zkoumání umožňuje:

- utvoření představy o situaci a okolnostech, za nichž došlo ke kriminalisticky relevantní události,
- utvoření představy o psychických a fyzických vlastnostech pachatelů a o druhu a zvláštnostech prostředků, jichž bylo v souvislosti s vyšetřovanou událostí užito,
- identifikovat konkrétní objekt nebo alespoň zjistit jeho skupinovou příslušnost.³⁷

³⁵ STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 84 - 85. ISBN 978-80-7380-367-4.

³⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, str. 166. ISBN 978-80-7380-490-9.

³⁷ RAK, Roman. *Nejnovější metody primárního zajištění místa zásahu*. Karlovy Vary: Vysoká škola Karlovy Vary, 2015, str. 43. ISBN 978-80-87236-26-0.

„Každá kriminalistická stopa má svůj kriminalisticko-technický a kriminalisticko-taktický význam.“³⁸

Kriminalisticko-technický význam spočívá především v možnosti využití kriminalistické stopy v procesu kriminalistické identifikace a následné možnosti identifikace osoby, zvířete nebo věci, které konkrétní stopu vytvořily. Takové zjištění může mít zásadní význam pro objasnění vyšetřované události.

Kriminalisticko-taktický význam je dán tím, že z kriminalistické stopy lze vyčíst informace o způsobu provedení události, o jejích aktérech, jejich činnosti, vlastnostech, mnohdy i motivu apod. Pečlivým vyhodnocením kriminalisticko-taktické hodnoty kriminalistických stop lze dojít k poznání, zda pachatel místo činu znal, zda měl potřebné dovednosti a schopnosti k překonání překážek, zda bylo jeho počínání předem organizované a naplánované, zda jednal sám nebo ve spolčení s dalšími osobami, co bylo objektem jeho zájmu a dalších, pro kriminalistiku významných informací.³⁹

4.2 Kategorizace kriminalistických stop

Vzápětí po zrodu oboru kriminalistiky se začaly objevovat tendence kategorizovat kriminalistické stopy do jednotlivých skupin. Prvotní snahy kriminalistických teoretiků, které si kladly za cíl taxativní výčet všech myslitelných stop, byly brzy přehodnoceny, neboť se ukázalo, že výčet kriminalistických stop jednak není konečný a jednak vlastně ani není pro kriminalistickou praxi podstatný. Při praktické kriminalistické činnosti není účelné vycházet z jakýchsi seznamů kriminalistických stop, ale je třeba se zabývat veškerými změnami – stopami, které byly na místě události nalezeny a mohou mít charakter kriminalistických stop.

Současné dělicí systémy, ke kterým bylo z praktických důvodů přistoupeno, jsou založeny na značné míře obecnosti, zohledňují skutečnost, že dělení

³⁸ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav.. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 79. ISBN 80-7179-878-9.

³⁹ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav.. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 79. ISBN 80-7179-878-9.

kriminalistických stop nemá v praxi zásadní význam a že žádná nalezená změna nemůže být odmítnuta jen proto, že ji nelze zařadit do dělicího systému.

Obecně přijímané základní dělení kriminalistických stop spočívá v rozlišování stop paměťových a stop materiálních, přičemž nejpodstatnější rozdíl mezi nimi spočívá ve způsobu jejich vzniku.

4.2.1 Stopa paměťová

Paměťové stopy vznikají ve vědomí osob. K jejich vzniku dochází zprostředkovaně pomocí receptorů základních lidských smyslů – zraku, sluchu, hmatu, chuti a čichu. V kriminalistické praxi se nejčastěji setkáváme se stopami zrakovými a sluchovými, využití stop zprostředkovaných jinými smysly je jen ojedinělé.

Proces utváření paměťových stop není pro svou složitost doposud spolehlivě objasněn. Nesporná je však existence paměťových stop krátkodobého, střednědobého a dlouhodobého charakteru, které se liší délkou doby, po jakou zůstanou uchovány v paměti konkrétní osoby.

Informační hodnota paměťové stopy je výrazně ovlivněna vlastnostmi osoby, v jejíž paměti je uložena. Záleží na schopnosti osoby vnímat, fixovat, vybavovat si a interpretovat onu relevantní informaci, která je obsahem stopy.

Specifikum paměťových stop spočívá také v tom, že se ve vědomí osob nevytváří okamžitě, ale k fixaci vjemu dochází až po určité době, zhruba po několika desítkách sekund. Tato skutečnost může mít za důsledek, že si osoba není schopna vybavit děj bezprostředně předcházející relevantní události, např. řidič, který při dopravní nehodě utrpěl poranění mozku, si nebude pamatovat události, které proběhly těsně před takovou nehodou.

Úskalím paměťových stop je přirozený proces zapomínání a dále potřebná součinnost osob disponujících kriminalisticky relevantní vzpomínkou. Pokud tyto osoby nechtějí nebo z nějakého důvodu nemohou orgánům činným v trestním řízení reprodukovat obsah paměťové stopy, je taková stopa nedostupná.

K definitivní ztrátě paměťové stopy pak dochází v důsledku smrti osoby, která tuto stopu měla zafixovanou ve své paměti.⁴⁰

4.2.2 Stopa materiální

Stopy materiální jsou charakterizovány jako stopy vznikající kdekoliv, mimo lidské vědomí, tedy na nejrůznějších objektech živé nebo neživé přírody. Kriminalistická teorie přišla s řadou dělicích systémů, podle kterých lze materiální stopy kategorizovat. Dělením, které se však nakonec osvědčilo nejvíce, je dělení podle druhů informací, které stopy obsahují. Na základě tohoto základního a obecného kritéria lze materiální kriminalistické stopy dělit do 4 skupin, a to na:

1. stopy, které odrážejí vnější stavbu objektu, který je vytvořil – jde např. o stopy mechanoskopické, daktyloskopické, trasologické, balistické apod.
2. Stopy, které odrážejí vnitřní stavbu (složení) objektu, který je vytvořil – např. stopy chemické, biologické, pyrotechnické atd.
3. Stopy, které odrážejí funkční a dynamické vlastnosti, potažmo návyky objektu, který je vytvořil – stopy hlasu, chůze, ručního písma.
4. Stopy, které obsahují sdruženou informaci – do této skupiny patří stopy, které obsahují současně více informací zařaditelných do předchozích skupin, tedy např. daktyloskopická stopa utvořená krví.⁴¹

Jinou v praxi využívanou možností dělení materiálních stop, je dělení podle změn, které zanechaly při svém vzniku v materiálním prostředí. Toto dělení, které odlišuje materiální stopy plošné a objemové, statické a dynamické, vstřícné, periferní, stopy oddělení části z celku apod., má praktický význam neboť jednotlivé kategorie stop se většinou vyhledávají, zajišťují, fixují a zkoumají za pomoci odlišných metod a prostředků.

Stopy plošné, tedy dvojrozměrné, jsou utvářeny na pevných podkladech, které se vlivem objektu, který stopu zanechává, nijak nedeformují. Vznikají tak např. při jízdě automobilu po zpevněné vozovce, při chůzi po dlažbě atd. Stopy

⁴⁰ STRAUS, Jiří, NĚMEC Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 35 - 36. ISBN 978-80-7380-214-1.

⁴¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 59. ISBN 978-80-7380-038-3.

plastické - trojrozměrné, naopak vznikají při plastické deformaci objektu, na kterém je stopa zanechána. Vznikají při chůzi ve sněhu nebo blátě a plastickými stopami je i většina stop balistických a mechanoskopických.

Rozdíl mezi stopami statickými a dynamickými spočívá v pohybu objektu, který stopu vytváří, vůči nositeli dané stopy. Stopy statické vznikají, je-li takový pohyb jen minimální. V opačném případě, kdy se objekt, který stopu vytváří, pohybuje nebo kdy se nezávisle na sobě pohybují oba objekty, vznikají stopy dynamické. Stopy statické se dále člení na stopy navrstvení, které vznikají při přenosu určité hmoty z objektu, který stopu vytváří, na druhý objekt a stopy odvrstvení, kdy je naopak určitá hmota z nositele stopy druhým objektem sejmuta. Mezi stopami dynamickými můžeme rozlišovat rýhy, utvořené malou funkční plochou působící na nosič stopy, stopy sešinutí, způsobené již větší plochou a stopy zhmoždění, které vznikají při opakovaném působením objektu na nosič stopy.

Stopy vstřícné jsou takové materiální stopy, které vypovídají o vzájemném působení dvou objektů. Znamená to, že na jednom z dotčených objektů jsou odraženy informace o druhém a naopak. Se stopami vstřícnými se lze setkat typicky při vyšetřování dopravních nehod, kdy se na zúčastněných vozidlech nacházejí úlomky nátěrových systémů či skel z rozbitých světlometů apod. Pokud jsou tyto stopy v rámci ohledání nalezeny, mají zpravidla rozhodující význam pro objasnění události, neboť spolehlivě prokazují vzájemný kontakt oněch dvou objektů.

Periferní stopy zprostředkovávají informaci o půdorysu objektu, kterým byly vytvořeny. Zpravidla jde o stopy statické a plošné, které mohou vzniknout např. při přemístění kusu nábytku, kdy je na jeho původním místě patrný jeho tvar.

Stopy oddělení části z celku umožňují opětovné sestavení objektu podle jednotlivých částí v původní celek, kterým může být písemnost, která byla roztrhána, sklo, které bylo rozbito apod.

Do množiny materiálních stop řadíme též mikrostopy, které byly ještě v nedávné minulosti chápány jako samostatná kategorie materiálních stop. Mikrostopy jsou v odborné literatuře definovány jako *„materiální stopy, které pro své nepatrné geometrické rozměry, malé množství hmoty, nízkou koncentraci, malou změnu ve struktuře nositele nebo malý odraz funkčních a dynamických vlastností jsou prostým okem slabě viditelné nebo neviditelné a pro účely*

vyhledávání, fixace, zajišťování, zkoumání a vyhodnocování vyžadují použití současných špičkových metod a prostředků.⁴² Význam mikrostop spočívá především v jejich obtížné zjistitelnosti ze strany pachatele, který tak mikrostopy, na rozdíl od běžných stop, nemůže záměrně zničit a zahladit. Díky dynamickému rozvoji přírodních a technických věd jsou mikrostopy v kriminalistické praxi využívány stále častěji.

Mikroskopický rozměr mohou mít prakticky všechny druhy materiálních stop, avšak jejich reálné uplatnění přichází v úvahu jen u některých z nich. Obtížně vyhodnotitelné jsou např. mikrostopy daktyloskopické, odorologické či trasologické. Mikroskopický charakter naopak není na překážku u mikrostop biologických, chemických či např. balistických.

Mikrostopy vznikají v zásadě obdobnými způsoby jako stopy klasické, tedy vzájemným kontaktem dvou či více objektů nebo nanesením různých částic na nosič.

Mikrostopy mohou být děleny podle řady kritérií. Jedním z nich je jejich stálost – trvanlivost, která se různí v závislosti na jejich charakteru. Tak rozlišujeme mikrostopy velmi stálé, které mají za optimálních podmínek trvanlivost i několik let (textilní vlákna, kovy, vlasy), mikrostopy relativně stálé, k jejichž znehodnocení může dojít po relativně krátké době, cca jednom měsíci, a je tedy žádoucí podrobit je zkoumání co možná nejdříve (biologické materiály, zbytky potravin) a nakonec mikrostopy zcela nestálé, které ztrácí svou informační hodnotu cca po jediném dni neboť se zpravidla jedná o látky, v nichž neustále probíhá biochemický nebo chemický děj, způsobující jejich rychlé pozměňování.

4.3 Typické stopy

Existuje několik nejtypičtějších druhů stop, které se na místech činu pravidelně vyskytují. Tato kapitola bude věnována těm skupinám stop, které jsou z hlediska kriminalistické praxe nejvýznamnější a pro objasnění vyšetřované

⁴² MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav.. *Kriminalistika*. 2., přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 87. ISBN 80-7179-878-9.

události mají zpravidla největší přínos. U každé z těchto skupin bude objasněn způsob vzniku stop, způsob vyhledávání, zajišťování a následného zpracování.

4.3.1 Daktyloskopické stopy

Daktyloskopie, tedy identifikace osob podle obrazců papilárních linií, je po metodě portrétní identifikace, druhou nejstarší metodu využívanou k identifikaci osob. „*Daktyloskopie je charakterizována jako nauka o obrazcích papilárních linií vytvořených na vnitřní straně článků prstů, na dlaních a na prstech nohou a chodidlech.*“⁴³

Podstatou daktyloskopické metody je exaktně prokázaná skutečnost, že neexistují dvě osoby, které by měly naprosto shodné obrazce papilárních linií. Právě s ohledem na tento fakt, který je vyjádřen v jednom ze tří daktyloskopických zákonů, lze provést nezpochybnitelnou identifikaci osoby. Druhý daktyloskopický zákon se týká neměnnosti obrazců papilárních linií. Konkrétně uvádí, že obrazce papilárních linií zůstávají po celý život relativně neměnné a osoby tak mohou být identifikovány v průběhu celého jejich života. V posledním ze zákonů jsou formulovány výsledky pokusů, které prokázaly, že obrazce papilárních linií jsou neodstranitelné, ledaže je zničena nebo odstraněna zárodečná vrstva kůže.⁴⁴

S daktyloskopickými stopami se v kriminalistické praxi setkáváme velmi často, což je dáno především jednoduchým mechanismem jejich vzniku. V zásadě postačí, aby se osoba při páčání trestné činnosti dotkla vhodného nosiče a přenesla tak na něj vzhled obrazce papilárních linií. Za vhodné nosiče, na kterých vznikají technicky kvalitní stopy, považujeme pevné hladké plochy, ideálně skleněné, kovové nebo keramické. Vhodné mohou být i některé druhy papíru a plastické hmoty. Méně vyhovující jsou naopak nosiče textilní a zcela nevhodné pak různé hrubé povrchy a povrchy nasákavé.

Daktyloskopické stopy se mohou nacházet v zásadě na všech objektech, se kterými přišel pachatel do styku. Většina daktyloskopických stop je jen obtížně

⁴³ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav.. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 87. ISBN 80-7179-878-9.

⁴⁴ RYBÁŘ, Miroslav. *Základy kriminalistiky: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Dobrá Voda u Pelhřimova: A. Čeněk, 2001. Právnícké učebnice, str. 59 – 60. ISBN 80-86473-03-1.

viditelná, někdy dokonce až neviditelná (latentní). Takové stopy vznikají při kontaktu relativně čisté pokožky s čistým nosičem a tvořené jsou především přenosem potu. V případě takových stop je nutné typovat, kterých objektů se pachatel mohl dotknout a na těchto pak existenci stop prověřovat pomocí speciálních metod. Jednodušší je postup v případě, kdy pachatel na místě činu zanechá stopy viditelné, které vznikají nejčastěji přenesením nečistot z pokožky na nosič nebo naopak sejmutím některých nečistot z povrchu nosiče. Typickými nečistotami jsou míněny prach, krev, mastné látky, různá barviva atd.

Trvanlivost daktyloskopických stop se odvíjí od řady okolností. Rozhodující vliv na stálost stop má prostředí, ve kterém byly stopy zanechány, vlhkost, teplota, sluneční záření apod. a samozřejmě charakter nosiče.

Důležitým kritériem pro klasifikaci daktyloskopických stop je jejich upotřebitelnost z hlediska možné individuální identifikace osoby. Podle počtu využitelných daktyloskopických markantů tak v praxi rozlišujeme stopy upotřebitelné, částečně upotřebitelné a neupotřebitelné. Stopy upotřebitelné vykazují více než deset markantů a umožňují jednoznačnou identifikaci osoby. Stopy částečně upotřebitelné, vykazující sedm až devět markantů a přestože k jednoznačné identifikaci osoby nepostačují, uplatní se alespoň při vylučování podezřelých osob. Stopy neupotřebitelné vykazují méně než sedm markantů a jejich význam je tak jen omezený.

4.3.1.1 Vyhledávání a zajišťování daktyloskopických stop

Vyhledávání daktyloskopických stop je sice v kriminalistické praxi v podstatě rutinní záležitostí, přesto však nemůže být prováděno osobou bez náležitých zkušeností, dovedností a znalostí. Jde o nesnadnou práci, neboť daktyloskopické stopy jsou snadno přehlédnutelné a náchylné k poškození i zničení. Platí zásada, že se vyhledávají a dále zajišťují všechny nalezené daktyloskopické stopy a až posléze se vyhodnocuje, které z těchto stop souvisí s danou událostí.

Vyhledávání viditelných daktyloskopických stop zpravidla nečiní větší obtíže, neboť jsou rozpoznatelné i pouhým okem. Přesto je nutné přistupovat k jejich vyhledávání s potřebnou pečlivostí, aby žádný otisk nebyl přehlédnut. Při

vyhledávání latentních daktyloskopických stop se uplatňují specifické postupy. Nejjednodušší možností je použití vhodného světelného zdroje, kterým se pod různými úhly osvětluje objekt, na němž se předpokládá výskyt stop. Není-li použití světelného zdroje, např. s ohledem na typ materiálu nosiče vhodné, uplatní se metody založené na fyzikálních principech. Tyto metody pracují s poznatkem, že latentní stopy jsou mírně přilnavé, tzv. adhezivní. Na odparku potu, kterým jsou latentní stopy obvykle tvořeny, ulpívají jemně mleté daktyloskopické prášky, které se nanášejí jemným štětečkem. Prášek, který se na odparku zachytí, vykreslí vzhled daktyloskopické stopy.

K vyhledávání stop zanechaných na papíře a případně i dalších nosičích jsou mnohdy vhodnější metody chemické. Princip chemických metod spočívá v reakci složek odparku potu s roztokem dusičnanu stříbrného nebo ninhydrinu. Tato reakce má za výsledek zbarvení a tedy zviditelnění případných daktyloskopických stop.

Pro účely vyhledávání a zviditelnění daktyloskopických stop bylo vyvinuto i mnoho dalších metod, založených např. na působení par jódu, odýmení hořícím kafrem, použití laserového záření nebo kyanakrylátových par atd.⁴⁵ Jaká metoda bude v konkrétním případě zvolena, vždy rozhodne příslušný odborník.

Po úspěšném vyhledání a zviditelnění daktyloskopických stop následuje proces jejich zajištění. K zajištění daktyloskopických stop slouží čtyři způsoby.

In natura je způsob zajištění stopy spolu s jejím nosičem. Takto mohou být zajištěny stopy, které byly nalezeny na drobných předmětech, jako jsou peněženky, kuchyňské nádobí, zbraně, listinný materiál apod. Tento způsob zajištění stop je poměrně riskantní, neboť vždy existuje riziko, že během balení předmětu, jeho přepravy či při jiné manipulaci, dojde k poškození nebo zničení stop.

Otisky, které byly zviditelněny daktyloskopickými prášky nebo takové, které byly vytvořeny v prachu, se zajišťují na daktyloskopickou fólii. Předpokladem použití daktyloskopické fólie je umístění stop na rovných, případně jen lehce zborcených plochách, neboť k tvarově komplikovaným plochám fólie dostatečně nepřilne.

⁴⁵ RAK, Roman. *Nejnovější metody primárního zajištění místa zásahu*. Karlovy Vary: Vysoká škola Karlovy Vary, 2015, str. 55. ISBN 978-80-87236-26-0.

Upřednostňovaným způsobem zajišťování stop je pro svou relativní jednoduchost a minimální rizikovost, fotografování. K fotografování se přistupuje vždy, kdy je to technicky možné. Fotografují se především stopy viditelné, ale i zviditelněné laserem, daktyloskopickými prášky, kyanakrylátovými parami a další. Důležitou výhodou tohoto způsobu je možnost jeho případného opakování.

Naopak nepříliš hojně využívaným způsobem je odlévání. Odlévají se zejména stopy plastické a z plošných stop ty, které byly vytvořeny na výrazně zborcených plochách. Nevýhodou tohoto způsobu je vysoké riziko poškození odlévaného otisku. Jako odlévací materiály se používají různé silikonové kaučuky, výjimečně sádra.⁴⁶

Zajištěné daktyloskopické otisky a stopy jsou následně odborníky porovnávány s kontrolními otisky osob podezřelých, osob domácích⁴⁷, s otisky osob na daktyloskopických kartách uložených v daktyloskopických evidencích, se stopami zajištěnými na místech dosud neobjasněné trestné činnosti. Otisky sejmuté neznámým osobám nebo mrtvolám se porovnávají s otisky v daktyloskopických evidencích a s evidovanými otisky se porovnávají i otisky a stopy zaslané v rámci mezinárodní spolupráce.⁴⁸

Žádoucím a předpokládaným výsledkem porovnávání daktyloskopických otisků a stop je nalezení shody, umožňující identifikaci konkrétní osoby. Subjekty identifikace jsou především pachatelé trestných činů, podezřelé osoby a jiné osoby, které mají vztah ke kriminalisticky relevantní události, dále ale i osoby neznámé, které nemohou nebo nechtějí prokázat svou totožnost a neznámé mrtvoly. Výsledkem porovnání stop může být vedle identifikace i zjištění, že konkrétní stopa byla vytvořena osobou, která se již v minulosti dopustila dosud neobjasněné trestné činnosti.⁴⁹

⁴⁶ PORADA, Viktor, SUCHÁNEK, Jaroslav, STRAUS, Jiří. Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop na místě činu. *Soudní inženýrství: Časopis pro soudní znalectví a řízení rizik v technických a ekonomických oborech*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2014, 15(6), 312-328.

⁴⁷ Osoba, která se na místě činu pohybovala v rámci své činnosti (např. uživatel bytu), ale neměla podíl na vyšetřované události. Otisky sejmuté těmito osobám nemohou být použity kromě daného případu a po použití se ničí.

⁴⁸ STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Kriminalistická daktyloskopie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005, str. 50. ISBN 80-7251-192-0.

⁴⁹ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 144. ISBN 80-7179-878-9.

4.3.2 Biologické stopy

„Kriminalistická biologie je aplikovanou biologickou vědou, která slouží kriminalistické praxi vyhledáváním, zkoumáním a vyhodnocováním biologických stop lidského, zvířecího nebo rostlinného původu.“⁵⁰ Objektem zkoumání jsou převážně biologické stopy lidského původu. Biologickým materiálem zvířecího původu se kriminalisté zabývají ve většině případů jen do toho okamžiku, než je objektivně prokázáno, že původcem materiálu nebyl člověk. Stejně tak biologický materiál rostlinného původu nemá v kriminalistické praxi zásadnější význam. Jeho uplatnění přichází v úvahu např. při zkoumání tabákových výrobků.

Význam kriminalistické biologie spočívá v možnosti identifikace osob, ke které může dojít jednak na úrovni určení skupinové příslušnosti jednak dokonce na úrovni individuální identifikace.

Biologický materiál lidského původu můžeme s ohledem na způsob jeho oddělení od lidského organismu rozdělit do tří skupin. Do první skupiny řadíme materiál, k jehož odloučení došlo samovolně, zpravidla v důsledku projevu životních funkcí organismu a bez použití násilí. Patří sem moč, pot, slzy, sliny, vypadlé vlasy, ejakulát a mnoho dalších. Druhou skupinu tvoří materiál, který byl oddělen působením násilí, tedy krev, vytržené nebo odstřižené vlasy, části kostí, tkání, orgánů, atd. Nakonec do třetí skupiny řadíme biologický materiál, který pochází z již zaniklého organismu, takovým materiálem jsou především celé mrtvolky nebo jejich části, kosti a další.

4.3.2.1 Vyhledávání a zajišťování biologických stop

Proces vyhledávání biologických stop znesnadňuje skutečnost, že některé z biologických materiálů nejsou bez použití speciálních pomůcek okem viditelné, jsou tzv. latentní. Obtížně viditelnými nebo neviditelnými jsou zejména moč, slzy, pot, plodová voda a další. Mezi viditelné naopak počítáme především krev, kosti, zvratky apod. Přítomnost některých biologických stop lze v určitých případech

⁵⁰ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2, přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 169. ISBN 80-7179-878-9.

odhalit i za použití jiných základních smyslů, např. čichu. Nezbytným předpokladem úspěšného ohledání je trpělivost pověřeného pracovníka a dobré osvětlení. Při výskytu většího množství biologického materiálu nebo takového, který je vizuálně zřejmý, nečiní jeho vyhledání větší obtíže (kaluž krve, kosti). Problém nastává u materiálů, které jsou i přes své množství obtížně zjištělné či jednoduše zaměnitelné s jinými materiály (pot, moč) nebo pokud mají charakter mikrostop (kapka krve).

K efektivnějšímu vyhledávání latentních biologických stop napomáhá ultrafialové záření, pod kterým konkrétní biologické stopy fluoreskují nebo se jeví jako tmavé skvrny). Jinou možností je použití chemických látek, např. luminolu, který způsobuje fluorescenci krevních stop.

Na zajišťování biologických stop jsou vedle obecných požadavků, uplatňovaných při zajišťování všech druhů kriminalistických stop, kladeny některé další specifické požadavky.

Za žádných okolností se nelze biologických stop dotýkat holou rukou. V opačném případě hrozí nejen nebezpečí pozměnění stopy vlastním biologickým materiálem, ale především ohrožení vlastního zdraví možnou infekcí. Současně je také vyžadováno, aby byly vždy používány výhradně čisté obaly a nástroje.

Ideálně se zajišťují celé předměty, na kterých byla biologická stopa zjištěna. Předchází se tak možným chybám při snímání stop z jejich nosiče a znalci je umožněno odebrat si potřebné množství vzorku ke zkoumání.

Není-li z technických důvodů možné zajistit stopu in natura, tedy včetně nosiče, je třeba ji z podkladového materiálu sejmout. Pro potřebu snímání stop bylo vyvinuto několik metod, jako smývání vatovým tampónem nebo seškrabování ostrým nástrojem. Spolu s biologickým materiálem je třeba zajistit také vzorek podkladového materiálu a to zpravidla stejným způsobem, jakým byla zajištěna stopa.

Biologické stopy, které se za účelem zkoumání zasílají příslušným odborníkům, musí být suché, nikdy vlhké nebo dokonce mokré. Nevysušené materiály totiž snadno podléhají nejrůznějším mikrobiologickým vlivům, jsou napadány plísněmi a dochází u nich k hnilobným změnám. Je-li pro splnění této

podmínky nutné materiál nejprve vysušit, musí vysoušení probíhat při pokojové teplotě, bez využití tepelných zdrojů a působení přímého slunečního záření.

Jako nejvhodnější obalový materiál pro zajišťování suchých biologických stop byl shledán čistý papír. Jako nevhodné byly naopak vyhodnoceny různé plastové sáčky, které nepropouštějí případnou zbylou vlhkost a neumožňují tak eventuální dosychání materiálu. V případě tekutých biologických materiálů, stop sejmutých na vatový tampón a stop seškrábaných se k jejich zajištění používají skleněné obaly (např. zkumavky).

Jelikož není možné na první pohled s jistotou určit, zda veškeré biologické stopy nalezené na místě činu pocházejí z jediného organismu, je žádoucí zajistit tyto stopy všechny. Není-li takový postup s ohledem na početnost stop možný, je třeba postupovat podle konkrétních okolností tak, byla dána co největší pravděpodobnost, že byly zajištěny stopy všech osob, které byly na místě události přítomny.

Aby mohly zajištěné biologické stopy plnit svůj účel, je třeba zajistit také srovnávací materiál. Tento úkol je většinou svěřen zdravotnickému zařízení, především jde-li o odběr krve nebo ejakulátu. Odběr vzorků slin či vlasů může provést i sám kriminalistický technik. Srovnávací materiály pro účely zkoumání DNA se získávají tzv. bukálním stěrem, při kterém je setřen povrch vnitřní plochy ústní dutiny, což může přímo v terénu provést i samotný policista.

Navazující kriminalisticko-technické zkoumání biologických stop je rozfázováno do čtyř samostatných etap. V první etapě se zjišťuje, zda zkoumaný objekt má vůbec charakter biologické stopy a má význam se jím dále zabývat. Pro tyto účely slouží různé orientační zkoušky, které však nemají průkazný charakter. Ve druhé etapě se provádějí zkoušky specifické, na jejichž základě lze již s jistotou říct, zda se jedná o biologický materiál a jakého druhu. Úkolem třetí etapy je posouzení, zda předmětný biologický materiál je lidského nebo zvířecího původu. Čtvrtá etapa je zaměřena na co nejbližší specifikaci biologického materiálu lidského původu s cílem co nejvíce se přiblížit k osobě, která zkoumanou biologickou stopu zanechala.

Běžným kriminalisticko-biologickým zkoumáním není až na výjimky možné dospět k individuální identifikaci osoby, takovou možnost nabízí za ideálních podmínek pouze zkoumání DNA a kosterních pozůstatků.

4.3.3 Odorologické stopy

„Kriminalistická odorologie se zabývá identifikací osob a věcí podle pachu.“⁵¹ Základním východiskem odorologie je vědecký poznatek, že všechny látky mají „schopnost uvolňovat ze svého povrchu atomy nebo molekuly, které charakterizují jejich složení.“⁵²

Pro kriminalistiku má význam především zkoumání lidského pachu, které si klade za cíl identifikaci konkrétní osoby a případně pachů věcí, při kterém se zjišťuje přítomnost výbušnin a drog. *„Vědeckým zkoumáním bylo zjištěno, že tělesný pach jednotlivce se vyznačuje natolik specifickými vlastnostmi, že by bylo možné aplikací vhodné vědecké metody srovnáním pachové stopy sejmuté na místě trestného činu a pachu sejmutého z těla podezřelé osoby jednoznačně odůvodnit závěr, že pachová stopa zajištěná na místě trestného činu náleží právě jen podezřelé osobě.“⁵³* Avšak právě pro onu složitost složení lidského pachu se i přes neustálý rozvoj vědy a techniky doposud nepodařilo vyvinout laboratorní, přístrojovou metodu, která by na základě analýzy lidského pachu umožňovala s potřebnou přesností určit, zda jsou dva porovnávané vzorky pachů shodné. V současné době je tedy převážně využívána tzv. metoda pachových konzerv, spočívající ve srovnávání pachové stopy zajištěné na místě činu a pachu, který byl kriminalistickým technikem odebrán příslušné osobě do pachové konzervy. Za pomoci speciálně vycvičených psů je následně prováděno porovnávání těchto pachů a případně konstatována jejich shoda.

⁵¹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 143. ISBN 978-80-7380-038-3.

⁵² MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 185. ISBN 80-7179-878-9.

⁵³ NOVÁK, Antonín. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení* [online]. 13. 1. 2003 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pachova-stopa-jako-dukaz-v-trestnim-řízení-20647.html>

Metoda je založena na individuálnosti pachu každého jedince, jehož složení je ovlivněno řadou faktorů, mezi něž patří např. rasa, pohlaví, věk, životní styl, včetně způsobu stravování, různé nemoci, konzumace alkoholu, drog a další.

K vytvoření pachové stopy dochází při kontaktu části lidského těla, části oděvu nebo jakéhokoliv jiného předmětu, na kterém ulpěly zbytky potu, s jiným libovolným předmětem, na který se při tomto fyzickém kontaktu přenesou jistý podíl potu a tím vznikne pachová stopa. Jak vyplývá z uvedeného, hlavním zdrojem pachových stop je lidský pot. V ojedinělých případech může za zdroj sloužit i lidský dech, jiné zdroje lidského pachu (moč, zvratky) se ale v současné době nevyužívají.

4.3.3.1 Vyhledávání a zajišťování pachových stop

Vyhledávání pachových stop je vzhledem k jejich latenci náročná činnost, která vyžaduje odborné zkušenosti. Při ohledávání místa činu se na základě logických úvah tipují místa, kterých se osoba pravděpodobně nebo jistě dotkla. Jedná se vlastně o podobný postup jako při zjišťování stop daktyloskopických, avšak s tím rozdílem, že u pachových stop neexistuje žádná možnost jejich zviditelnění.

Pachové stopy se vyznačují zvýšenou citlivostí vůči různým vlivům a časovou nestálostí. Z toho důvodu se vyhledávají a zajišťují přednostně před ostatními druhy stop, případně současně s mikrostopami.

Zajišťování pachových stop může probíhat jednak spolu s jejich nosiči, předpokládá-li se výskyt stop např. na různých nástrojích, zbraních, oděvních součástkách apod. nebo bez těchto nosičů.

K zajišťování pachových stop s jejich nosiči se vždy používají čisté, ideálně sterilní nástroje a při ruční manipulaci s těmito nosiči sterilní chirurgické rukavice. Jak bylo již řečeno, pachové stopy jsou velmi citlivé vůči okolním vlivům a při jejich zajišťování je třeba postupovat s tomu odpovídající opatrností tak, aby nedošlo k jejich pozměnění přenesením pachu kriminalistického technika. Pachové stopy spolu s nosiči se zajišťují do vhodných obalů, za které jsou považovány jen absolutně čisté skleněné nádoby, láhve a sáčky z plastických hmot. O poznání

náročnější je zajišťování pachových stop, které takový nosič nemají. V takovém případě jde vlastně o zajišťování směsi vzduchu s daným pachem. Ke splnění tohoto úkolu bylo vyvinuto několik metod, např. nasátí pachové stopy do injekční stříkačky nebo do plastové láhve. Tyto metody se však v současnosti využívají jen sporadicky a upřednostňováno je zajištění na speciální snímač. Takový snímač je tvořen sterilní bavlněnou tkaninou, která se podle charakteru místa, na kterém se pachová stopa předpokládá, buď pouze jednoduše přiloží nebo se kolem místa ovine apod. Následně se snímač překryje alobalem, pachová stopa se ve snímači zachytí a alobal zabrání jejímu úniku do okolního vzduchu. Přibližně po dvaceti minutách se snímač odstraní a uzavře se do sterilní skleněné nádoby. Takto vznikají tzv. pachové konzervy.⁵⁴

Jak již bylo nastíněno výše, k porovnání pachu zachyceného do pachové konzervy s pachem odebraným konkrétní osobě, jsou v kriminalistické praxi využíváni speciálně vycvičení psi. Postup provádění metody je takový, že psu se dá očichat pach dané osoby a poté je vpuštěn do speciálně upravené místnosti, kde je na zemi rozmístěno několik otevřených pachových konzerv. Pes tyto konzervy postupně očichává a pokud zjistí pachovou shodu, nacvičeným způsobem konzervu označí (zalehnutím, zaštekáním).⁵⁵ Tato metoda je evidentně značně subjektivní a nevědecká, což je také důvodem její opakované kritiky. Spolehlivost metody, tedy schopnost psů Policie ČR identifikovat individuální pachy osob, byla v roce 2013 v rámci grantu Ministerstva vnitra testována výzkumníky z České zemědělské univerzity. V rámci testování bylo provedeno celkem čtyřicet pokusů, při nichž měli psi ztotožnit dvojice sklenic obsahující shodný pach. Samotný experiment byl připraven tak, aby odpovídal podmínkám, za jakých je metoda pachové identifikace v současné době prováděna. Z oněch čtyřiceti pokusů bylo porovnání provedeno správně ve dvaceti pěti případech, v patnácti případech byl výsledek porovnávání chybný. Závěr výsledné zprávy o testování tedy konstatoval: *„Výsledky testu ukazují, že psi jsou schopni v zásadě pachovou komparaci provádět. Chybovost je ovšem natolik vysoká, že využitelnost této metody, pokud je prováděna za*

⁵⁴ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav.. *Kriminalistika*. 2, přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 188. ISBN 80-7179-878-9.

⁵⁵ RAK, Roman. *Nejnovější metody primárního zajištění místa zásahu*. Karlovy Vary: Vysoká škola Karlovy Vary, 2015, str. 60. ISBN 978-80-87236-26-0.

*stávajících podmínek, jako důkazního prostředku prakticky vylučuje.*⁵⁶ Výsledky pachové identifikace jsou v současné době soudní judikaturou uznávány pouze jako důkaz nepřímý či jako podpůrný důkaz k důkazu přímému.⁵⁷

4.3.4 Mechanoskopické stopy

*„Mechanoskopie je část kriminalistické techniky, která se zabývá zákonitostmi vzniku a zániku a metodikou vyhledávání, zajišťování a zkoumání stop nástrojů a jiných technických prostředků za účelem jejich identifikace a zjišťování způsobu jejich použití.*⁵⁸ Pokud však přistoupíme k užšímu vymezení mechanoskopie, chápeme ji jako nauku o nástrojích používaných pachatelem při páchání trestné činnosti a o identifikaci těchto nástrojů.⁵⁹

Za nástroj je pro účely mechanoskopie třeba považovat každý předmět, který je způsobilý pomoci překonat nějakou překážku. Jednotlivé nástroje se pak řadí do některé ze čtyř skupin. První skupinu představují nástroje, které jsou vyráběny sériově a pachatel na nich neprovedl žádnou úpravu (kladivo, hasák). Nástroje z druhé skupiny jsou taktéž běžně sériově vyráběny, ale následně byly pachatelem pozměněny a upraveny tak, aby odpovídaly jeho konkrétním potřebám (zohýbané dráty přizpůsobené pro odemykání zámků). Do třetí skupiny řadíme nástroje, které byly zhotoveny přímo pachatelem samotným nebo jím pověřenou osobou na základě jeho požadavků. A nakonec čtvrtá skupina zahrnuje předměty, které pachatel náhodně našel v okolí místa činu a použil je k překonání překážek (cihly, dřevěná tyč, různé trubky). Užití takových předmětů zpravidla svědčí o pachatelově nepřipravenosti a je typické při páchání impulzivní majetkové trestné činnosti.

Výsledky mechanoskopického zkoumání zprostředkovávají poznání situace, za které došlo k trestné činnosti, umožňují odhalení některých vlastností pachatele,

⁵⁶ PINC, Ludvík, Petra VYPLELOVÁ a Milena SANTARIOVÁ a kol. *Zpráva o průběhu testování reliability metody pachové identifikace prováděné speciálně vycvičenými služebními psy Policie České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/wp-content/uploads/2018/01/Testov%C3%A1n%C3%AD-reliability.pdf>

⁵⁷ Nález Ústavního soudu, IV. ÚS 1098/15, 22. 3. 2016, Publikováno Sběrka nálezů a usnesení ÚS, 80/2016; ÚS 1263/2016.

⁵⁸ STRAUS, Jiří, VAVERA, František. *Mechanoskopie a Ladislav Havlíček*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007, str. 15. ISBN 978-80-7251-257-7.

⁵⁹ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 3. rozšířené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, str. 205. ISBN 978-80-7380-409-1.

určení skupinové příslušnosti nástroje a případně i jeho individuální identifikaci a dávají odpovědi na otázky ohledně mechanismu vzniku stop.⁶⁰

Vznik mechanoskopických stop je dán vzájemným působením několika objektů. V nejjednodušších případech jde o vzájemnou interakci nástroje a objektu, vůči kterému daný nástroj působí.

Mechanoskopická technika je založena na prokazatelné jedinečnosti každého jednoho nástroje. Tato jedinečnost spočívá ve specifickém a neopakovatelném mikrorelífu, který je přítomen na povrchu každého nástroje a je tvořen různými nerovnostmi. Z kriminalistického hlediska jsou významné především nerovnosti na funkčních částech nástrojů. Individuální mikroreléf se formuje již v procesu výroby nástroje a následně se s postupem času, vlivem opotřebení a oprav pozměňuje. „*Při použití nástroje se jeho mikroreléf nebo jeho část odráží v napadeném objektu, a to různými způsoby v závislosti na směru, velikosti a dalších faktorech působící síly.*“⁶¹

Jednotlivé znaky charakterizující každý nástroj dělíme podle jejich identifikační hodnoty na znaky obecné a znaky zvláštní. Obecné znaky jsou vždy společné pro celou skupinu určitých nástrojů a jako takové mohou sloužit pouze k určení skupinové příslušnosti nástroje. Obecnými znaky jsou např. velikost, tvar nebo počet funkčních částí. Znaky zvláštní, specifické, se vyskytují pouze a jen u jednoho konkrétního nástroje a s jejich pomocí je tak možné provést individuální identifikaci nástroje.

Mechanoskopické stopy mohou mít povahu stop plošných, pak půjde o otisky, které vznikají při jednoduchém vzájemném kontaktu dvou objektů. Takové stopy se však v mechanoskopické praxi samostatně příliš často nevyskytují. Druhou možností jsou stopy objemové, způsobené tlakem, ohybem, tahem atd. Tento druh stop je naopak v praxi zcela běžný. Objemové stopy pak lze dále rozlišovat na rýhy, soustavy rýh, vtisky, stopy zhmožděné nebo stopy kombinované.

⁶⁰ KONRÁD, Zdeněk, STRAUS, Jiří. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, str. 210. ISBN 978-80-7380-535-7.

⁶¹ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika. 2. přepracované a doplněné vydání*. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 193. ISBN 80-7179-878-9.

4.3.4.1 Vyhledávání a zajišťování mechanoskopických stop

Vyhledávání mechanoskopických stop pro kriminalistické techniky zpravidla nepředstavuje zásadnější problém. Většina takových stop je zjistitelná i pouhým okem a jen v některých případech je nutné vzít na pomoc optické pomůcky.

Mechanoskopické stopy se pokud možno vždy zajišťují in natura. Byly-li stopy zanechány na menších předmětech, dojde k zajištění celého takového předmětu. Pokud takový postup není možný, bude třeba oddělit tu část celku, která nese stopy určené k dalšímu zkoumání. Při oddělování požadované části, které může být provedeno např. odstrižením, odmontováním, odříznutím nebo jiným vhodným způsobem, je třeba postupovat s náležitou opatrností tak, aby nedošlo k poškození stop. Způsobilo-li by zajištění stop in natura značnou škodu nebo je-li technicky neproveditelné, přistoupí se k některému z alternativních způsobů zajištění. První možnou alternativou je fotografování stop. Vždy se pořizuje několik zástupných snímků za záměrně pozměňovaných světelných podmínek a pod různými úhly. Poslední možností, i když v praxi jen výjimečně využívanou, je odlévání stop. Odlévacím materiálem je ve většině případů silikonový kaučuk, případně sádra.

Stopy zajištěné spolu s nosičem se následně každý zvlášť zabalí do pevných papírových obalů a zasílají se ke zkoumání.

Proces zkoumání mechanoskopických stop je započat vizuálním zhodnocením napadeného objektu, které již samo o sobě může dát odpověď na základní otázky ohledně mechanismu vzniku stop a skupinové příslušnosti nástroje. K detailnějšímu zkoumání mechanoskopických stop jsou pak využívány optické metody, v některých specifických případech metody mechanické a chemické. Optické metody jsou založeny na používání různých druhů mikroskopů – binokulárních stereomikroskopů a komparačních mikroskopů, „*kteří umožňují současné pozorování dvou objektů (stopy a srovnávacího materiálu) v jednom zorném poli a vyhledávání shodných identifikačních znaků.*“⁶² Potřebných

⁶² MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 197. ISBN 80-7179-878-9.

výsledků je dosahováno metodou elektronové rastrovací mikroskopie. Elektronový rastrovací mikroskop umožňuje práci při velkých zvětšeních a s jeho pomocí tak lze zkoumat i mechanoskopické mikrostopy. Uplatnění chemických metod přichází v úvahu převážně při ověřování totožnosti materiálu úlomku nástroje a jeho zbylé části.

Individuální identifikace nástroje podle zanechané stopy je ve většině případů možná hlavně u nástrojů, které mají nízký počet funkčních částí (kleště, šroubováky, nůžky atd.). Naopak nástroje s větším počtem funkčních částí (pilníky, rozbrušovací kotouče, pily) se podaří identifikovat jen výjimečně, neboť při jejich použití vzniká nevyhodnotitelná změť stop.⁶³ Pravděpodobnost úspěšné identifikace nástroje je odvislá od vhodnosti materiálu nosiče stopy. Za nejvhodnější materiály jsou v mechanoskopii všeobecně považovány kovy, některé plastické hmoty, tvrdé dřevo nebo pryž. Naopak zcela nevhodnými materiály, ve kterých nezůstávají kvalitní stopy, jsou kůže, papír, textil apod.

4.3.5 Trasologické stopy

„Traslogie je obor kriminalistické techniky, který se zabývá vznikem, vyhledáváním, zajišťováním a zkoumáním stop nohou, obuvi, dopravních prostředků a stop dalších objektů podobného druhu.“⁶⁴ Vypočtené stopy mají z pohledu trasologie význam, „pokud jsou v nich zobrazeny znaky vnější struktury objektu, který je vytvořil nebo pokud obsahují informace o funkčních a dynamických vlastnostech objektu.“⁶⁵

Hlavními typy trasologických stop jsou:

- *Stopy bosých nohou člověka*, které jsou objektem zkoumání trasologie, pokud nejsou vyhodnotitelné daktyloskopickými způsoby. Ve vzácných případech mohou být přímo identifikátorem konkrétní osoby.

⁶³ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 153. ISBN 978-80-7380-038-3.

⁶⁴ STRAUS, Jiří, PORADA Viktor. *Kriminalistická trasologie*. Praha: Katedra kriminalistiky Policejní akademie České republiky, 2004, str. 5. ISBN 80-7251-160-2.

⁶⁵ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 155. ISBN 978-80-7380-038-3.

- *Stopy obuvi*, využívané k identifikaci obuvi a následné identifikaci osoby, která se v takové obuvi pohybovala.
- *Stopy lidské bipedální lokomoce*, tedy stopy jakéhokoliv způsobu přemístování osoby za pomoci dolních končetin (běh, chůze, skok).
- *Stopy dopravních prostředků*, především stopy po pneumatikách, které umožňují určit skupinovou příslušnost vozidla.
- *Stopy zvířat*
- *Stopy vytvořené částmi lidského těla nepokrytými papilárními liniemi* (uši, nos, rty,...) *nebo oblečenými oděvními součástkami*
- *Stopy vzniklé přemístováním objektů.*⁶⁶

4.3.5.1 Vyhledávání a zajišťování trasologických stop

Trasologické stopy mohou být na místě činu zanechány ve formě stop plošných nebo stop plastických. Stopy plastické jsou zpravidla snadno viditelné a jejich vyhledání tak relativně snadné. Naopak vyhledání stop plošných, které mnohdy bývají latentní, vyžaduje náročnou a pečlivou práci. Latentní trasologické stopy se tvoří např. na některých druzích podlah a koberců a sestávají z nepatrného množství prachu nebo jiných nečistot, přenesených z obuvi na daný podklad. Na hladkých podlahách mohou být viditelné při šikmém osvětlení, na kobercích však rozeznatelné nejsou a pro jejich zviditelnění je třeba aplikovat zvláštní postupy. Za tímto účelem byl vyvinut přístroj pro elektrostatické snímání prašných stop, který pomocí elektrostatického výboje zajišťuje stopy z nejrůznějších povrchů. Princip je takový, že drobné prachové částice se nabijí vysokým napětím, díky čemuž pak ulpívají na fólii nabitě opačným potenciálem. Trasologický otisk se vlastně elektrostaticky přenesse na snímací fólii.

Po zjištění trasologické stopy je posuzována její kriminalisticko-technická hodnota a možnost využití pro identifikační účely. Zajišťovány jsou následně jen takové stopy, které vykazují použitelné identifikační znaky a mohou tak přispět k objasnění případu. Bez větší hodnoty jsou stopy vytvořené v nesoudržných materiálech, jako je písek či šterk a stopy, které nedisponují dostatečným množstvím identifikačních znaků. Za hodnotné naopak považují trasologové plošné

⁶⁶ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 155-156. ISBN 978-80-7380-038-3.

stopy zanechané na hladkých a rovných podkladech, plastické stopy v homogenní zemině, ve sněhu, v jemném blátě apod.⁶⁷

Trasologické stopy mohou být zajištěny různými způsoby podle konkrétních okolností. První variantou je zajištění in natura, které však s ohledem na povahu většiny nosičů, nenachází v trasologii široké uplatnění. Zajištění stopy spolu s jejím nosičem přichází v úvahu, pokud byla stopa vytvořena na malém a skladném objektu, např. obtisk rtů zanechaný na skleničce.

Některé plošné trasologické stopy vytvořené na hladkých a rovných plochách lze zajistit přenesením na daktyloskopickou fólii. Postup je obdobný jako při zajišťování stop daktyloskopických, jen s tím rozdílem, že trasologické stopy se nezviditelňují pomocí daktyloskopického prášku, ale na fólii se přenesou přímo substance trasologické stopy, tvořená částicemi prachu nebo obdobného materiálu.⁶⁸

Plastické stopy a atypické stopy plošné se nejefektivněji zajišťují odléváním.

Poslední variantou zajišťování trasologických stop je jejich fotografování.

Tento způsob je považován za nejvhodnější a je využíván i jako doplňkový způsob zajištění v případě, kdy jsou stopy primárně zajišťovány na daktyloskopickou fólii či pomocí přístroje pro elektrostatické snímání. Hlavní výhoda fotografování spočívá v možnosti několikerého opakování za libovolně měněných fotografických podmínek, vždy však s přiloženým měřítkem. Fotografují se jak stopy plošné, tak plastické, avšak jen za podmínky, že jejich reliéf není příliš členitý.

Zkoumání trasologických stop spočívá především v porovnávání jejich geometrických tvarů a rozměrů a zjišťování shody v umístění jednotlivých identifikačních znaků. Při tvorbě srovnávacích materiálů se vychází z charakteru stopy a za použití objektu, který podle všech předpokladů danou stopu vytvořil, se co možná nejpodobnějším mechanismem vytvoří srovnávací materiál. Při výrobě

⁶⁷ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 220. ISBN 80-7179-878-9.

⁶⁸ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice, str. 220. ISBN 80-7179-878-9.

srovnávacích materiálů pro zkoumání plošných stop se využívá daktyloskopická čern nebo vhodný daktyloskopický prášek, který se nanáší na otiskovanou plochu a tato se následně obtiskne na daktyloskopickou fólii nebo list čistého papíru. Pro výrobu srovnávacích materiálů plastických stop jsou nejvhodnější jemné tvárné materiály jako plastelíny nebo sochařské hlíny.⁶⁹

Trasologické stopy a odpovídající srovnávací materiály se poté porovnávají některou vhodnou srovnávací metodou, tedy především metodou překrytí zobrazení nebo metodou geometrické konstrukce či metodou bodovací. K úspěšné individuální identifikaci je třeba zjistit dostatečný počet specifických identifikačních markantů zobrazených jak ve stopě, tak i ve srovnávacím materiálu.

⁶⁹ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 159. ISBN 978-80-7380-038-3.

Dokumentace místa činu

Nezbytnou součástí každého právně relevantního postupu je dokumentace průběhu jeho jednotlivých fází a výsledků nejrůznějších procesů. To zcela jistě platí i pro kriminalistiku, v níž je třeba dokumentovat jak výsledky různorodých kriminalistických metod, tak zpravidla i postup, který k takovým výsledkům vedl. „*Kriminalistická dokumentace pomocí prostředků fixace vyjadřuje průběh a výsledek vyšetřované události a zjištění všech relevantních skutečností na místě této události.*“⁷⁰ Dokumentace výsledků ohledání místa činu slouží k objektivnímu zachycení průběhu a výsledků ohledání místa činu. Umožňuje nejen zachycení obrazu situace na místě činu, zjištěných a zajištěných stop a věcí, ale také vytvoření si jasné a přesné představy o situaci na místě ohledání těm osobám, které nemohly být ohledání přítomny osobně. Její význam spočívá dále v tom, že slouží jako nenahraditelný důkaz v trestním řízení, případně jako prostředek k prověření důkazů. V neposlední řadě lze dokumentaci ohledání místa činu využít jako podkladový materiál pro případné obnovení situace na místě činu, např. při rekonstrukci.

Dokumentace vždy striktně obsahuje jen ty skutečnosti, které byly objektivně zjištěny při ohledání. Úvahy či domněnky policejních orgánů, tvrzení svědků apod. dokumentace obsahovat nesmí.

K dokumentování jednotlivých postupů a výsledků jsou využívány různé dokumentační metody, z nichž je v konkrétním případě nutno zvolit takovou, která bude poskytovat co nejpřesnější a nejkompaktnější informace o zadokumentovaných skutečnostech.

⁷⁰ CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 128. ISBN 80-86898-42-3.

Při zpracovávání kriminalistické dokumentace je nutno mít na paměti několik zásad. Jsou jimi včasnost a trvalost fixace informací, objektivnost, nenahraditelnost, účinnost použitých dokumentačních metod a úplnost a komplexnost dokumentace. Za obsahovou část dokumentace odpovídá policejní orgán, případně vyšetřovatel, za její technické provedení pak kriminalistický technik.

Ačkoliv se možnosti fixace v důsledku nezastavitelného rozvoje vědy a techniky neustále vyvíjejí, zůstávají nejvyužívanějšími formami zaznamenání výsledků ohledání místa činu protokol, obrazová dokumentace (fotografická dokumentace, videozáznam) a topografická dokumentace (náčrtky, plány).

5.1 Protokol

Protokol je základní a obligatorní formou dokumentace místa činu. V protokolu jsou v písemné formě zachyceny skutečnosti bezprostředně pozorované a vnímané protokolující osobou. Protokol musí obsahovat stručné a jasné vylíčení průběhu a výsledků prováděného úkonu a to bez jakýchkoliv subjektivních závěrů protokolujícího. Vždy je vyžadováno, aby protokolace byla cílevědomá, systematická, úplná a objektivní. Protokol o ohledání místa činu musí splňovat jak obecné požadavky stanovené trestním řádem, tak další požadavky specifikované v závazném pokynu policejního prezidenta č. 100/2001.

Při vyhotovování protokolu o ohledání místa činu je nutno dodržovat několik pravidel.

1. Formulace protokolu musí být jasná a jednoznačná, vylučující možnost vícero odlišných výkladů.
2. Týž jeden předmět se vždy označuje stejně.
3. Vyskytne-li se na místě ohledání více předmětů stejného druhu, je nutné je číselně označit, aby nedocházelo k jejich zaměňování (např. sklenice č. 1).
4. Nepoužívají se nepřesné, neurčité či nejasné výrazy (nedaleko).
5. Musí být konkrétně stanoven výchozí bod ohledání.
6. Popis předmětů musí začínat jejich obecnou charakteristikou, poté se přikročí k popisu detailů.

7. Rozsah popisu místa či předmětu odpovídá jeho významu a vztahu k důvodu ohledání.⁷¹

Každý protokol má tři hlavní části - část úvodní, popisnou a závěrečnou. V úvodní části protokolu o ohledání místa činu se uvede stručné označení věci a bližší popis události, datum, místo a čas zahájení a ukončení ohledání, identifikace ohledávajících, včetně funkce a hodnosti, identifikace osob zúčastněných na ohledání, způsob ohledání a jaké meteorologické a světelné podmínky při ohledání panovaly. V popisné – nejobsáhlejší - části protokolu se popíše prostor ohledání s uvedením jeho hranic, objekty, které se v tomto prostoru nacházejí, přístupové cesty a vše, co na nich bylo nalezeno, místa, na nichž byly nalezeny stopy a jiné věci související s objasňovanou událostí, dále věci a stopy s jejich číselným označením, které musí být shodné s označením v jiných částech dokumentace, případně se provede důkladný popis mrtvoly, je-li na místě činu nalezena. Závěrečná část protokolu obsahuje seznam nalezených a zajištěných stop a věci s uvedením, jak s nimi bude naloženo a zda a kam budou odeslány ke zkoumání. Zahrnuje i seznam dokumentů přiložených k protokolu (fotodokumentace, náčrtky, plánky,..), a dalších dokumentů souvisejících s ohledáním a podpisové doložky osob, které ohledání provedly či se ho jinak zúčastnily.⁷²

5.2 Fotodokumentace

Fotografická dokumentace ohledání zobrazuje a fixuje místo ohledání a přítomnost a rozmístění jednotlivých objektů a stop na daném místě. Především pomocí fotodokumentace si mohou osoby, jež se nezúčastnily ohledání, učinit přesnou představu o situaci a o objektech na místě činu. Fotodokumentace doplňuje a upřesňuje protokol o ohledání.

Postup při provádění vlastní fotodokumentace má svá pravidla. Nejprve je fotografován prostor a celková situace na místě ve stavu, jak byla policejními orgány zjištěna po jejich příjezdu. Dále se zachycují jednotlivé sektory místa,

⁷¹ JAGER, Josef. *Kriminalistik. Místo činu*. Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 1996, str. 47.

⁷² Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100 ze dne 7. prosince 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti Policie České republiky č. 100/2001. Praha: Policejní prezidium, 2001.

soubory předmětů a stop a jejich vzájemná pozice. Následně se detailně fotografují jednotlivé stopy a nakonec po podrobném ohledání a číselném označení jednotlivých stop se znovu pořizuje fotografie celého místa. Na těchto fotografiích se přehledně zachytí veškeré předměty a stopy, jejich číselné označení a jejich umístění.

Podle rozsahu fotografického záběru se rozlišují čtyři základní druhy dokumentačních fotografií.

1. Fotografie orientační, která zobrazuje teritoriální umístění místa ohledání. Úkolem této fotografie je charakterizovat prostředí – zda je místo v porostlém nebo otevřeném terénu, jak je vzdálené od komunikací a nejbližších staveb, jak je přístupné apod.
2. Přehledná fotografie dokumentuje celkový vzhled místa činu bez přilehlých prostor. Zpravidla pro tento účel nepostačuje jediná fotografie, ale je nutné pořádit jich více tak, aby zachycovaly celý prostor.
3. Polodetailní fotografie má zachycovat nejdůležitější části a detaily místa činu, především polohu a vzájemné souvislosti více stop nalezených na místě činu, prostorové vztahy k jiným objektům atd.
4. Detailní fotografie fixuje nejrůznější detaily, tentokrát bez obrazové návaznosti na jejich okolí. Jedná se např. o fotografie jednotlivých zjištěných stop či věcných důkazů, zpravidla s přiloženým měřítkem.⁷³

Pro fotografování rozlehlejších prostor se využívají panoramatické snímky.

5.3 Videodokumentace

Videodokumentace slouží k zaznamenání dynamické obrazové a zvukové informace v souvislosti s procesem objasňování trestné činnosti. Videodokumentaci zpracovává kriminalistický technik, který při jejím pořizování musí zastat pozici kameramana, scénáristy, režiséra, zvukaře atd. Videodokumentace je vždy doplněna komentářem policejního komisaře nebo policisty řídícího konkrétní úkon. Ti komentářem doplňují probíhající činnost,

⁷³ CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 132 – 133. ISBN 80-86898-42-3.

kladou otázky znalci, obviněnému, svědkům a případně dalším osobám zúčastněným na úkonu.

Aby mohl být videozáznam použit jako důkazní prostředek, musí splňovat formální náležitosti stanovené trestním řádem pro protokol.

5.4 Topografická dokumentace

Topografická dokumentace spočívá ve zhotovování náčrtků a plánků kriminalisticky významných míst. Význam topografické dokumentace spočívá v poskytnutí informací o rozměru, tvaru a vzájemném rozmístění jednotlivých stop a objektů na dokumentovaném místě. Prostředky kriminalistické topografie jsou náčrtek, pláněk a případně schéma.

Náčrtek

Náčrtek je zběžná půdorysová skica zobrazující místo ohledání, včetně všech objektů a stop, které se na daném místě nacházejí a mohou mít důkazní hodnotu, s uvedením základních rozměrů a vzdáleností. Náčrtek se zpracovává průběžně při ohledání a slouží jako podklad pro zpracování plánku místa činu. V jednodušších případech může pláněk i nahradit. V závislosti na rozsahu místa ohledání se vyhotovuje náčrtek orientační, situační, polodetailní či detailní. Objekty a stopy se do náčrtku zanášejí pod stejnými názvy a čísly jako do protokolu o ohledání místa činu.

Pláněk

Pláněk je přesným grafickým zobrazením místa ohledání a objektů, které se na něm nacházely, zpracovaným v příslušném měřítku podle náčrtku. V plánu musí být vyznačena místa, kde byly zjištěny stopy a jde-li o pláněk terénu, musí obsahovat označení světových stran. Pláněk může být opět vyhotoven jako orientační, situační, polodetailní nebo detailní.

Schéma

Schéma se využívá ke znázornění nejdůležitějších prvků určitého objektu a případných vazeb mezi nimi.

Průběh a výsledky ohledání místa činu jsou dokumentovány různými způsoby a výsledná dokumentace se v důsledku toho skládá z několika částí. Posuzovat a hodnotit výsledek ohledání je ale vždy nutné z dokumentace jako celku.

Závěr

Již při psaní první kapitoly věnující se teorii místa činu se nejen potvrdil můj předpoklad o složitosti a obsáhlosti problematiky, ale mé počáteční představy byly snad i překonány. Nutno přiznat, že zejména institut ohledání a jednotlivé druhy kriminalistických stop, by s ohledem na svůj význam a zajímavost, zasloužily podstatně více prostoru, než jim vzhledem k rozsahovým omezením práce mohlo být přiznáno.

Při studiu odborné literatury a dalších zdrojů, z kterých jsem čerpala informace pro psaní své práce, jsem se několikrát pozastavila nad skutečností, že ač je k dispozici enormní množství titulů, většina z nich obsahuje doslovně shodný výklad. Pravdou je, že převážná část publikací pochází z tvorby shodného kolektivu autorů, ale i tak si myslím, že s ohledem na to, že jednotlivé knihy byly vydávány s odstupem i několika desítek let, by bylo vhodné vnést do problematiky nové pohledy. Na druhou stranu bych však ráda vyzdvihla přehlednost, ucelenost a odbornost publikací, které se danou tematikou zabývají. Při čtení jednotlivých titulů je patrné, že jejich autoři nejsou jen nezasvěcení kriminalističtí teoretici, ale že mají bohaté praktické zkušenosti, z kterých mohou při psaní svých textů čerpat.

Po přečtení práce již nemůže nikdo déle pochybovat o důležitosti místa činu a to jak pro trestní řízení, tak pro kriminalisticko-praktickou činnost. Z trestněprávního hlediska má místo činu rozhodující význam jednak při určování místní příslušnosti soudu v řízení o trestném činu, jednak při posuzování místní působnosti trestněprávních norem, což bývá často opomíjeno. Z kriminalistického hlediska je místo činu hlavním zdrojem informací o prošetřované události a zároveň nejvýznamnějším nalezištěm stop. Informace zjištěné na místě činu určují směr dalšího vyšetřování a jsou východiskem pro tvorbu vyšetřovacích a operativně pátracích verzí.

K získání relevantních informací a zjištění potřebných kriminalistických stop slouží institut ohledání. Ohledání provádí policejní orgán, který pomocí svých smyslů bezprostředně pozoruje situaci na místě činu a zjištěné skutečnosti hodnotí a fixuje pro účely trestního řízení. Úspěšnost orgánů činných v trestním řízení při vyšetřování kriminalisticky relevantní události do značné míry závisí na úspěšně provedeném ohledání místa činu. Proto je nezbytné se při jeho provádění vždy striktně řídit praxí osvědčenými zásadami a dodržovat přesně stanovený postup.

Účelem ohledání je mimo jiné vyhledat a zajistit veškeré stopy po činnosti pachatele, na jejichž základě bude možné pachatele odhalit a usvědčit. Pochopitelně ne všechny stopy nalezené na místě činu umožňují individuální identifikaci osoby. Některé stopy slouží např. k identifikaci nástroje použitého pachatelem při páčání trestné činnosti, z některých lze vyčíst pouze skupinovou příslušnost takového nástroje. Jiné druhy stop nemusí mít identifikační charakter vůbec, ty pak zprostředkovávají poznání průběhu události, způsobu spáchání trestného činu, motivu pachatele a dalších relevantních informací. Každý druh stop poskytuje informace o jiných skutečnostech, některé mají větší taktický význam, některé menší, pro uspokojivé zodpovězení všech souvisejících otázek a objasnění celého případu, je tudíž nutné věnovat pozornost veškerým nalezeným stopám a hodnotit je v jejich souhrnu. Aby mohly být výsledky ohledání použity jako důkaz v řízení před soudem, musí být řádně zachyceny v dokumentaci, která se pořizuje o průběhu celého procesu ohledání, obsahuje jak popis zvolených kriminalistických metod, tak postup při jejich aplikaci a výsledky, kterých bylo užitím metod dosaženo.

Seznam zdrojů

Seznam použité literatury

CHMELÍK, Jan. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, ISBN 80-86898-42-3.

CHMELÍK, Jan. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-36-9.

HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, 1973.

JAGER, Josef. *Kriminalistika. Místo činu*. Brno: Ministerstvo vnitra ČR, 1996.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-120-5.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: 5*. Aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 3. 2018, Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.

KONRÁD, Zdeněk, PORADA, Viktor, STRAUS, Jiří, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0.

MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

NĚMEC, Miroslav a kol., *Kriminalistická taktika*, Praha: Policejní akademie ČR, 1995.

PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3.

- PORADA, Viktor. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-589-0.
- PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2.
- PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9.
- RAK, Roman. *Nejnovější metody primárního zajištění místa zásahu*. Karlovy Vary: Vysoká škola Karlovy Vary, 2015, str. 43. ISBN 978-80-87236-26-0.
- RYBÁŘ, Miroslav. *Základy kriminalistiky: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Dobrá Voda u Pelhřimova: A. Čeněk, 2001. Právnické učebnice. ISBN 80-86473-03-1.
- STRAUS Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-40-7.
- STRAUS, Jiří. *Kriminalistická taktika*. 2., rozšíření vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-095-6.
- STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 3., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-409.
- STRAUS, Jiří. *Úvod do kriminalistiky*. 3., rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.
- STRAUS, Jiří, NĚMEC, Miroslav. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-214-1.
- STRAUS, Jiří, PORADA, Viktor. *Kriminalistická daktyloskopie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. ISBN 80-7251-192-0.
- STRAUS, Jiří, VAVERA, František. *Mechanoskopie a Ladislav Havlíček*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. ISBN 978-80-7251-257-7.

Seznam použitých odborných časopisů

PORADA, Viktor, SUCHÁNEK, Jaroslav, STRAUS, Jiří. Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop na místě činu. *Soudní inženýrství: Časopis pro soudní znalectví a řízení rizik v technických a ekonomických oborech*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2014, 15(6).

Seznam použitých právních předpisů

Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100 ze dne 7. prosince 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti Policie České republiky č. 100/2001. Praha: Policejní prezidium, 2001.

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu, IV. ÚS 1098/15, 22. 3. 2016, Publikováno Sbírka nálezů a usnesení ÚS, 80/2016; ÚS 1263/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu, 7 Td 45/2014-7, 13. 8. 2014, Publikováno NS 4019/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu, 15 Td 10/2018, 26. 4. 2018, Publikováno R 44/2018 tr. Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 9/2018; NS 2666/2018.

Seznam použitých internetových zdrojů

NOVÁK, Antonín. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení* [online]. 13. 1. 2003 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pachova-stop-a-jako-dukaz-v-trestnim-rizeni-20647.html>

PINC, Ludvík, Petra VYPLELOVÁ a Milena SANTARIOVÁ a kol. *Zpráva o průběhu testování reliability metody pachové identifikace prováděné speciálně vycvičenými služebními psy Policie České republiky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/wp-content/uploads/2018/01/Testov%C3%A1n%C3%AD-reliability.pdf>

Resumé

The present thesis deals with the issue of crime scene and its criminal significance. The issue of crime scene is a central phenomenon of criminalistic and criminal law theory and practice. Crime scene serves as the primary source of information for criminal investigation and at the same time it is the most important site for obtaining traces of crime.

The thesis is divided into five main chapters, which are further divided into individual subchapters for clarity and easier orientation in the text. First section of the thesis primarily focuses on the theoretical definition of the term of crime scene, both from the criminal law and criminalistic perspective, and clarifies the importance and practical significance of crime scene for criminal proceedings and forensic activities. The second chapter deals with theory of crime scene examination. Crime scene examination is a procedural act of directly observing, examining, and searching for relevant changes to clarify facts that are relevant for subsequent criminal proceedings. The chapter discusses different types of crime scene examinations, principles that must be followed during the examination, and subjects that perform the examination. In essence, this theoretical chapter introduces the following chapter, which discusses, in practice, the most frequently performed type of crime scene examination. Crime scene examination has a dominant position among other types of examinations. Under optimal conditions, it not only leads to finding and securing key traces and other means of evidence needed to clarify the criminal event being investigated, but also explains its course and can lead to revelation of the offender. The chapter about crime scene examination, unlike the previous chapter, is approached from a practical point of view. It illuminates the tactics, methods and practice of law enforcement authorities in conducting crime scene examination. The fourth, most comprehensive, chapter focusing on criminological traces deals, in its subchapters, with searching, securing

and investigating dactyloscopic, biological, odorological, mechanoscopic and trasological traces. Selection of specific types of traces, from the set of all forensic traces, reflects their importance for clarifying the investigated criminal event. Above all, with the help of dactyloscopic, biological and odorological traces, it is possible to identify a particular person. Mechanoscopic traces, on the other hand, provide information about the object used by the offender to commit a criminal offence. Finally, trasological traces have a rather universal use. The object of investigation of trasological traces are traces of human feet, footwear, animals, means of transport, and other similar objects. As a rule, it is possible to determine the group affiliation of the object that created the trace and under ideal conditions it is also possible to identify such object individually. The final chapter emphasizes the necessity to secure all the facts that have been objectively detected during the crime scene examination. Criminalistic documentation is used for this purpose, whose processing has its fixed principles and is carried out in several forms, which are further elaborated in the chapter.